II

(Niet-wetgevingshandelingen)

BESLUITEN

BESLUIT (EU) 2015/657 VAN DE COMMISSIE

van 5 februari 2013

betreffende steunmaatregel SA.28487 (C 16/09, ex N 254/09) door Duitsland en Oostenrijk verleend aan Bayerische Landesbank

(Kennisgeving geschied onder nummer C(2013) 507)

(Slechts de tekst in de Duitse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 108, lid 2, eerste alinea,

Gezien de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, en met name artikel 62, lid 1, onder a),

Na de lidstaten en andere belanghebbenden overeenkomstig die bepalingen te hebben uitgenodigd hun opmerkingen in te dienen ([1]),

Overwegende hetgeen volgt:

1. **PROCEDURE**

(1) Op 4 december 2008 meldde Duitsland bij de Commissie maatregelen ten gunste van Bayerische Landesbank (hierna „BayernLB" of „de bank" genoemd) in de vorm van een risicoschild van 4,8 miljard EUR en een kapitaalinjectie van 10 miljard EUR aan. Bij besluit van 18 december 2008 (hierna „het reddingsbesluit" genoemd, zaak N 615/08) keurde de Commissie die maatregelen op grond van artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag ([2]) goed voor een termijn van zes maanden of, indien binnen die termijn een geloofwaardig en goed onderbouwd herstructureringsplan voor de bank zou worden ingediend, totdat zij over dat plan een besluit zou nemen ([3]).

(2) In december 2008 ontving een dochteronderneming van BayernLB, Hypo Group Alpe Adria (hierna „HGAA" genoemd), 700 miljoen EUR van BayernLB en daarnaast 900 miljoen EUR Tier 1-kapitaal van Oostenrijk op basis van de Oostenrijkse regeling voor noodsteun aan banken ([4]). Op grond van diezelfde Oostenrijkse regeling ontving HGAA ook garanties ten belope van 1,35 miljard EUR voor uitgiften van obligaties in het kader van een programma voor de uitgifte van schuldbewijzen.

(3) Op 29 april 2009 meldde Duitsland bij de Commissie een herstructureringsplan voor BayernLB aan. Op dezelfde dag diende Oostenrijk een levensvatbaarheidsplan voor HGAA in.

([1]) PB C 134 van 13.6.2009, blz. 31, PB C 85 van 31.3.2010, blz. 21, en PB C 266 van 1.10.2010, blz. 5.

([2]) Met ingang van 1 december 2009 zijn de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag respectievelijk de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) geworden. De twee reeksen bepalingen zijn in wezen identiek. In het kader van dit besluit moeten verwijzingen naar de artikelen 107 en 108 van het VWEU waar nodig worden begrepen als verwijzingen naar respectievelijk de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag.

([3]) Besluit van de Commissie van 18 december 2008 in zaak N 615/08, BayernLB (PB C 80 van 3.4.2009, blz. 4).

([4]) Besluit van de Commissie van 9 december 2008 in zaak N 557/08, Maatregelen op grond van de wet op de stabiliteit van de financiële markten (Finanzmarktstabilisierungsgesetz) en de wet op de versterking van de interbankenmarkt voor kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen (Interbankmarktstärkungsgesetz) in Oostenrijk (PB C 3 van 8.1.2009, blz. 2), laatstelijk verlengd tot 30 juni 2011 bij het besluit van de Commissie van 16 december 2010 in zaak SA.32018 (2010/N) (PB C 20 van 21.1.2011, blz. 3).

(4) Bij brief van 12 mei 2009 deelde de Commissie Duitsland en Oostenrijk mee dat zij had besloten de procedure van artikel 108, lid 2, van het Verdrag in te leiden ten aanzien van de maatregelen ter gunste van BayernLB en HGAA: zij betwijfelde of de herstructureringssteun voor BayernLB verenigbaar was met de interne markt, en met name of het herstructureringsplan BayernLB opnieuw levensvatbaar kon maken (hierna „het inleidingsbesluit" genoemd) ([5]). Voorts betwijfelde de Commissie of HGAA fundamenteel gezond was en bijgevolg of de Oostenrijkse steun voor HGAA verenigbaar was met artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag ([6]).

(5) HGAA werd op 23 december 2009 genationaliseerd. Die maatregel werd door de Commissie goedgekeurd bij besluit van 23 december 2009 (hierna „het reddingsbesluit van HGAA" genoemd, zaken C 16/09 en N 698/09) ([7]). In hetzelfde besluit breidde de Commissie de procedure uit tot de verdere steun die Oostenrijk aan HGAA had verleend, omdat daarmee volgens haar bij de beoordeling van het herstructureringsplan voor BayernLB rekening moest worden gehouden. Daarnaast verklaarde de Commissie de maatregelen verenigbaar met de interne markt op grond van artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag, totdat een samenhangend en geloofwaardig herstructureringsplan voor HGAA zou worden ingediend.

(6) Op 16 april 2010 werd voor HGAA een herzien herstructureringsplan ingediend en op 22 juni 2010 breidde de Commissie het formele onderzoek nogmaals uit, omdat het herziene plan volgens haar niet garandeerde dat HGAA opnieuw levensvatbaar zou worden en niet in een correcte verdeling van de lasten van de herstructurering of degelijke maatregelen om de daaruit voortvloeiende mededingingsvervalsing te beperken, voorzag. Daarnaast verlengde de Commissie de goedkeuring van de steun die zij in het reddingsbesluit van HGAA tijdelijk verenigbaar had geacht met de interne markt in afwachting van haar conclusie in haar onderzoek van het herstructureringsplan voor HGAA ([8]).

(7) Op 7 februari 2011 deelde de Commissie Oostenrijk en Duitsland mee dat zaak N 698/09 betreffende HGAA ([9]) procedureel zou worden afgesplitst van zaak C 16/09 betreffende BayernLB. Dit besluit betreft uitsluitend zaak C 16/09.

(8) De Commissie gaf externe deskundigen de opdracht het in het reddingsbesluit tijdelijk goedgekeurde risicoschild te waarderen, alsook de activaportefeuille waartegen het risicoschild bescherming moest bieden. Na besprekingen met de bank en de Duitse autoriteiten dienden de deskundigen op 16 november 2009 een eindverslag in.

(9) Op 6 april 2011 verstrekte Duitsland projecties van de winst-en-verliesrekeningen per bedrijfsactiviteit en per juridische entiteit. Op 13 april 2011 verstrekte Duitsland nadere informatie over de geraamde activa per bedrijfsactiviteit en over de geraamde verplichtingen per financieringsbron. Daarnaast verstrekte Duitsland de geraamde marges per bedrijfsactiviteit voor de activa en per financieringsbron voor de verplichtingen. In een drukke correspondentie volgde aanvullende informatie: op 15, 21 en 22 juni 2011 werd nadere informatie verstrekt over onder meer de kapitaalplanning tot 2019, met inbegrip van de geraamde effecten van Bazel III op de kapitaalstructuur ([10]). Op 27 september 2011 verstrekte Duitsland aangepaste financiële projecties, met inbegrip van aangepaste winstgegevens en een aangepaste kapitaalplanning. Op 13 en 20 oktober 2011 werd aanvullende informatie over de inkrimpingen van de bedrijfsactiviteiten verstrekt en op 4, 5 en 6 juni 2012 over de financiële projecties en het risicoschild. Op 6 juni 2012 werden aangepaste financiële projecties verstrekt, waaronder projecties van de winst-en-verliesrekeningen per bedrijfsactiviteit, kapitaalplanningprojecties en informatie over de financieringsbehoeften. Onderstaande verwijzingen naar de financiële projecties van het herstructureringsplan slaan op de financiële informatie die op 6 juni 2012 werd verstrekt of, indien op dat tijdstip geen aanpassingen werden meegedeeld, naar eerder verstrekte financiële informatie.

(10) Tussen mei 2009 en juni 2012 werden de steunmaatregelen en het herstructureringsplan voor BayernLB door de Duitse autoriteiten en de diensten van de Commissie besproken tijdens een aantal ontmoetingen, teleconferenties en andere informatie-uitwisselingen.

(11) Duitsland bevestigde dat het voor de berekening van het kapitaal ervan uitging dat de boekhouding vanaf 1 januari 2013 overeenkomstig de International Financial Reporting Standards (IFRS) zou worden gecontroleerd.

([5]) Zaak C 16/09 (PB C 134 van 13.6.2009, blz. 31).
([6]) De effecten van de aan HGAA verleende steun op de bank zullen in een afzonderlijk besluit aan bod komen.
([7]) PB C 85 van 31.3.2010, blz. 21.
([8]) PB C 266 van 1.10.2010, blz. 5.
([9]) Vervolgens bekend als zaak SA.32554 (09/C), Herstructureringssteun voor Hypo Group Alpe Adria.
([10]) Bazel III is het internationale regelgevingskader voor banken, dat door het Bazels Comité voor bankentoezicht is ontwikkeld: het omvat een reeks hervormingsmaatregelen om de regulering van, het toezicht op en het risicobeheer in de banksector te versterken.

(12) In de loop van het onderzoek vonden tussen de Duitse autoriteiten, de financiële toezichthouder, de eigenaars van de bank en de bank zelf intensieve besprekingen plaats over het herstructureringsplan en een mogelijk terugbetalingsschema.

(13) Op 15 juni 2012 stelde Duitsland de Commissie in kennis van een e-mailbericht van 14 juni 2012 van de Duitse Financiële Toezichthoudende Autoriteit (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht, hierna „BaFin" genoemd), waarin BaFin meedeelde dat zij niet zou aanvaarden dat de nominale waarde van de renteloze leningen van Bayerische Landesbodenkreditanstalt op grond van de ontwerpverordening kapitaalvereisten ([11]) als kapitaal zou worden ingedeeld, hoewel de accountant van de bank in zijn advies van 12 april 2012 had verklaard dat die leningen overeenkomstig de IFRS in beginsel tegen nominale waarde in aanmerking kwamen. Die vraag heeft geen belang voor de behandeling van kapitaal volgens de Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) op grond van het Duitse handelswetboek (Handelsgesetzbuch).

(14) Op 6 juni 2012 meldde Duitsland een gewijzigd herstructureringsplan voor BayernLB aan, dat bij brieven van 12 juni en 13 juni 2012 werd aangevuld.

(15) Op 20 juni 2012 werd informatie verstrekt over een indicatieve toewijzing per bedrijfsactiviteit van aanvullende verminderingen van de risicoposities.

(16) Op 27 juni 2012 verstrekte Duitsland de Commissie een voorlopig terugbetalingsschema.

(17) Op 28 juni 2012 meldde Duitsland een lijst verbintenissen voor BayernLB aan.

(18) Op 25 juli 2012 stelde de Commissie met betrekking tot de aangemelde herstructureringssteun een eindbesluit vast (hierna „het herstructureringsbesluit van 2012" genoemd). Het herstructureringsbesluit van 2012 was aangetast door een juridisch gebrek, doordat het tot Oostenrijk was gericht in een andere taal dan de officiële taal van het land, terwijl het niet had ingestemd met een authentieke versie in een andere taal dan het Duits. De Commissie moet dus een nieuw besluit vaststellen ter vervanging van het herstructureringsbesluit van 2012. Het herstructureringsbesluit van 2012 bevat verschillende fouten die met een corrigendum hadden kunnen worden gerectificeerd (in de overwegingen 13, 29, 30, 48, 72, 77, 81, 108, 163, 200, 207 en 210; in de tabellen 5, 10, 11 en 12; in de verwijzingen naar EUR/USD in bijlage I, en in punt 29(2) van bijlage I en punt 2 van bijlage II). De rectificatie van die fouten is niet van invloed op de beoordeling van de feiten door de Commissie in het herstructureringsbesluit van 2012. In dit besluit zijn de fouten dus gerectificeerd.

2. DE FEITEN

1. Beschrijving van de begunstigde ([12])

(19) BayernLB is een Duitse Landesbank, waarvan het hoofdkantoor in München gevestigd is. De bank is via een holdingmaatschappij, BayernLB Holding AG, indirect in handen van de deelstaat Beieren (Freistaat Bayern), die een belang heeft van ongeveer 94 %, en de Vereniging van Beierse Spaarkassen (Sparkassenverband Bayern, hierna „de spaarkassenvereniging" genoemd), die een belang heeft van ongeveer 6 % ([13]).

(20) In 2008, het jaar waarin de kapitaalinjectie (zie afdeling 2.2(a)) en het risicoschild (zie afdeling 2.2(b)) werden verleend, had de BayernLB-groep, daaronder begrepen Bayerische Landesbodenkreditanstalt, Landesbausparkasse Bayern en de dochterondernemingen van BayernLB, een geconsolideerd balanstotaal van 422 miljard EUR, met risicoposities ten belope van 198 miljard EUR ([14]), en ongeveer 20 000 werknemers. Eind 2008 tekende BayernLB verliezen van ongeveer 5 miljard EUR op. De gebeurtenissen die tot de in de afdelingen 2.2(a) en (b) van dit besluit beschreven reddingsmaatregelen aanleiding gaven, zijn in detail in het reddingsbesluit uitgelegd.

([11]) Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, COM(2011) 452 final. Op 20 juli 2011 keurde de Commissie een wetgevingspakket goed om de regulering van de banksector te versterken. Dat pakket, dat bekendstaat als het RKV IV-pakket, zou de huidige richtlijnen kapitaalvereisten (Richtlijn 2006/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van kredietinstellingen (PB L 177 van 30.6.2006, blz. 1) en Richtlijn 2006/49/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 inzake de kapitaaltoereikendheid van beleggingsondernemingen en kredietinstellingen (PB L 177 van 30.6.2006, blz. 201)) vervangen door één richtlijn en een verordening, die de hierboven genoemde ontwerpverordening kapitaalvereisten is.

([12]) In het inleidingsbesluit is op bladzijde 2 een gedetailleerde beschrijving gegeven.

([13]) Vóór de reddingsmaatregelen van 2008 hadden de deelstaat Beieren en de spaarkassenvereniging elk een belang van 50 %.

([14]) BayernLB gebruikt de term „risicoposities" (Risikopositionen) overeenkomstig de term die door de toezichthouder voor de berekening van kapitaalratio's wordt gebruikt. In de stresstest van december 2011 gebruikte de Europese Bankautoriteit voor de risicoposities van BayernLB de term „risicogewogen activa". In dit besluit gebruikt de Commissie voor die activa de termen „risicoposities" of „risicogewogen activa".

Tabel 1

Belangrijkste cijfers 2007-2011 (in miljoen EUR, tenzij anders vermeld)

Groep (in miljoen EUR)	2007	2008	2009	2010	2011
	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk
Nettorentebaten	2 170	2 670	2 561	1 942	1 963
Provisieoverschot	380	584	434	265	262
Resultaat van afdekking	27	– 136	98	53	106
Bedrijfsresultaat	– 238	– 2 138	887	1 043	341
Nettobaten van beleggingen & bijzondere waardeverminderingen	– 336	– 1 924	– 1 444	– 332	– 206
Overige nettobaten	133	141	461	1	– 37
Totaal baten	2 136	– 803	2 997	2 972	2 429
Voorzieningen voor verliezen in verband met kredietverlening	– 115	– 1 656	– 3 277	– 696	– 548
Totaal uitgaven	– 1 765	– 2 620	– 2 125	– 1 462	– 1 456
Uitgaven voor bankenheffing	0	0	0	– 51	– 74
Herstructureringsuitgaven	0	– 87	– 361	124	– 16
NETTOBATEN VÓÓR BELASTING	255	– 5 166	– 2 765	885	334
BELASTING	– 80	– 191	– 328	– 294	– 269
NETTOBATEN	175	– 5 358	– 3 093	590	65
Kosten-batenratio (incl. bankenheffing) in %	83	– 326	71	51	63
Activa	415 639	421 666	338 818	316 354	309 144
Prudentiële risicoposities	188 888	197 650	135 788	123 950	118 425
Totaal baten/risicoposities (in basispunten)	131	57	327	267	223
Gemiddeld aantal werknemers (in eenheden)	17 891	19 405	17 764	10 383	10 064

(21) BayernLB is een internationale handelsbank. Duitsland en bepaalde Europese landen vormen het regionale zwaartepunt van de activiteiten van de bank. BayernLB is ook vertegenwoordigd in grote financiële centra zoals New York, Londen, Parijs en Milaan.

(22) De belangrijkste dochterondernemingen van BayernLB zijn Deutsche Kreditbank AG (hierna „DKB" genoemd), Landesbausparkasse Bayern (hierna „LBS" genoemd), Bayerische Landesbodenkreditanstalt (hierna „BayernLabo" genoemd), mkb Bank Zrt (hierna „mkb" genoemd, een Hongaarse dochteronderneming) en, tot haar nationalisatie door Oostenrijk eind 2009, HGAA.

(23) HGAA is een internationale financiële groep met een balanstotaal van 43 miljard EUR (in 2008) en risicogewogen activa van 32,8 miljard EUR. De holdingmaatschappij van de HGAA-groep is Hypo Alpe-Adria-Bank International AG (HAAB Int), waarvan de hoofdzetel in Klagenfurt (Oostenrijk) gevestigd is. Tot de nationalisatie van HGAA had BayernLB een belang van 67,08 % in de groep.

(24) Mkb is een universele bank in Hongarije met een leidende positie, die zich op grote ondernemingen en vermogende particulieren richt. Zij bedient ongeveer 350 000 particulieren en kleine en middelgrote ondernemingen en ongeveer 3 000 grote ondernemingen en institutionele klanten.

(25) LBS is een instelling (Anstalt) binnen BayernLB, die organisatorisch en economisch onafhankelijk is maar geen rechtspersoonlijkheid heeft. Omdat zij een instelling binnen BayernLB is, heeft zij dezelfde eigenaars, namelijk de deelstaat Beieren en de spaarkassenvereniging.

(26) LBS werkt samen met de Beierse spaarkassen, die onder meer als haar distributiekanaal optreden, en heeft in Beieren een leidende positie in de door de overheid gesubsidieerde bouwspaaractiviteiten.

(27) LBS heeft bij de nieuw afgesloten bouwspaarcontracten een marktaandeel van ongeveer 42 %. Op 31 december 2011 had zij een balanstotaal van 11 miljard EUR, deposito's ten belope van 9,7 miljard EUR en uitstaande bouwspaarleningen ten belope van 1,9 miljard EUR. In 2011 had zij baten vóór belasting van 68 miljoen EUR.

(28) BayernLabo is een ontwikkelingsinstelling binnen BayernLB en werd in 1884 met het oog op de financiering van infrastructuurprojecten opgericht. In 1972 fuseerde zij met Bayerische Gemeindebank tot Bayerische Landesbank Girozentrale, die vervolgens BayernLB werd. BayernLabo is organisatorisch en economisch onafhankelijk, maar juridisch afhankelijk: zij is een publiekrechtelijke instelling binnen BayernLB, die voor 100 % onder de overheidsgarantie (Gewährträgerhaftung) van de deelstaat Beieren valt. Haar jaarrekening is volledig geïntegreerd in de jaarrekening van BayernLB.

(29) Oorspronkelijk beheerde BayernLabo als trustee middelen van de deelstaat Beieren die voor de bevordering van sociale woningbouw waren bestemd. De contante waarde van een deel van die leningen voor sociale woningbouw werd begin jaren negentig gewaardeerd en vervolgens door de deelstaat Beieren in de vorm van de bestemmingsinbreng (Zweckeinlage) in BayernLabo geïnjecteerd. De bestemmingsinbreng bedraagt 612 miljoen EUR en blijft constant.

(30) Het kapitaal van BayernLabo moet voor de bevordering van sociale woningbouw worden aangewend en is niet voor de handelsactiviteiten van BayernLB beschikbaar, m.a.w. het kan niet worden aangewend om aan de wettelijke kapitaalvereisten voor leningen of andere activa te voldoen.

(31) Momenteel wordt het kapitaal van BayernLabo als volgt vergoed: voor de bestemmingsinbreng betaalt BayernLB de deelstaat Beieren een minimumvergoeding van [2-5] (*) %, tenzij BayernLB in haar geheel verlies lijdt. Voor de verliesabsorberende functie van de rest van het kapitaal van BayernLabo betaalt BayernLB BayernLabo een vergoeding van [0-1] %. In Beschikking 2006/739/EG van de Commissie van 21 oktober 2004 ([15]) werd die vergoeding passend geacht. Om ervoor te zorgen dat het kapitaal van BayernLabo nog steeds als kwalitatief hoogwaardig kapitaal van BayernLB (Tier 1) kan worden beschouwd, zijn in het herstructureringsplan het kapitaalniveau en de aard van de vergoeding aangepast (zie overweging 81).

2. **De steunmaatregelen**

a) *De kapitaalinjectie*

(32) In december 2008 verkreeg BayernLB van de deelstaat Beieren ([16]) een kapitaalinjectie van 10 miljard EUR, bestaande uit een stille inbreng (stille Einlage) ten belope van 3 miljard EUR en preferente aandelen ten belope van 7 miljard EUR. De coupon voor de stille inbreng bedraagt 10 % van de nominale waarde en is niet-cumulatief. De preferente aandelen worden vergoed tegen 10 % met een voorrecht bij winstverdeling tijdens de herstructureringsfase. Dat voorrecht bij winstverdeling loopt af zodra de terugvordering volledig is en de stille inbreng van de deelstaat volledig terugbetaald is. De dividenduitkeringen zijn niet-cumulatief.

(*) Zakengeheim

([15]) Beschikking 2006/739/EG van de Commissie van 20 oktober 2004 betreffende een steunmaatregel van Duitsland ten behoeve van de Bayerische Landesbank — Girozentrale (PB L 307 van 7.11.2006, blz. 81).

([16]) In het reddingsbesluit is in de overwegingen 13 e.v. een gedetailleerde beschrijving van de kapitaalinjectie gegeven.

(33) De spaarkassenvereniging nam niet aan de kapitaalverhoging deel. Daardaar verminderde haar belang in BayernLB van 50 % tot 6 % ([17]).

b) *Het risicoschild van 4,8 miljard EUR*

(34) De deelstaat Beieren verstrekte voor een portefeuille effecten op onderpand van activa (hierna „de ABS-portefeuille" genoemd) met een nominale waarde van 21 miljard EUR een risicoschild van 4,8 miljard EUR ([18]).

(35) Het risicoschild beschermt BayernLB tegen verliezen uit haar ABS-portefeuille, waardoor dus verdere afschrijvingen worden voorkomen. Op 19 december 2008 verstrekte de deelstaat Beieren een garantieverklaring daartoe. Op 31 december 2008, de referentiedatum, had de ABS-portefeuille een nominale waarde van 19,589 miljard EUR.

(36) De ABS-portefeuille van BayernLB bevat uiteenlopende onderliggende effecten. Effecten op onderpand van niet-zakelijke hypotheken, zowel prime als subprime, maken ongeveer de helft van de totale portefeuille uit. Andere belangrijke effecten in de portefeuille zijn effecten op onderpand van zakelijke hypotheken, schuldobligaties met onderpand en andere effecten op onderpand van handels- en consumentenvorderingen.

(37) De deelstaat Beieren verstrekt een garantie van 4,8 miljard EUR, die echter pas ingaat indien en in de mate waarin het door BayernLB te dragen verlies (hierna „de eersteverliestranche" genoemd) meer bedraagt dan 1,2 miljard EUR. De overnameprijs wordt berekend door de eersteverliestranche (1,2 miljard EUR) van de nominale waarde (19,589 miljard EUR) af te trekken en bedraagt 18,389 miljard EUR.

(38) De duur van het risicoschild is aan de looptijd van de effecten in de ABS-portefeuille gekoppeld. De gewaarborgde effecten werden van ongeveer 19,6 miljard EUR (stand december 2008) tot 11,9 miljard EUR (stand december 2011) verminderd. Volgens aangepaste projecties van 31 maart 2012 zal de portefeuille tegen september 2014 tot 7 miljard EUR geslonken zijn. De prioriteit is beperking van de verliezen, maar omdat het niveau van de marktprijzen in 2014 onzeker is, is het nog niet duidelijk of een verkoop van de overblijvende portefeuille (wat in beginsel de bedoeling is) op dat tijdstip feitelijk haalbaar zal zijn, d.w.z. redelijk vanuit economisch oogpunt ([19]).

Waardering van de afgeschermde activa

(39) De portefeuille werd in twee stappen gewaardeerd. Om te beginnen werden individuele transacties met een vroegtijdigewaarschuwingsinstrument geseind (groen, geel, rood), om paniek- of probleemtransacties op te sporen. Met behulp van dat instrument werd een interne rating opgesteld: transacties met een gele of een rode vlag werden doorgaans lager ingedeeld. De interne rating werd vervolgens op de externe rating van Moody's overgedragen. Die externe rating werd vervolgens in versie 2.4 van CDOROM van Moody's ([20]) gebruikt om de verliesverwachtingen voor de volledige portefeuille en de betrokken tranches te kunnen ramen.

(40) Op basis van die methode werd de reële waarde in het economisch verkeer van de ABS-portefeuille op het tijdstip van de goedkeuring van de maatregelen door de deskundigen van de Commissie geraamd op 83,87 % van de nominale waarde van 19,589 miljard EUR, d.w.z. 16,429 miljard EUR. In een e-mailbericht van 14 december 2009 verklaarde Duitsland dat het geen verdere analyse van het verwachte verlies zou vragen. De vergelijking van de overnameprijs van 18,389 miljard EUR en de reële waarde in het economisch verkeer van 16,429 miljard EUR levert een verschil van 1,96 miljard EUR op.

(41) Het kapitaalondersteunend effect van de maatregel op het tijdstip van invoering van het risicoschild werd op 1,28 miljard EUR vastgesteld.

(42) De juistheid van de methode en de onderliggende berekeningen voor de vaststelling van het kapitaalondersteunend effect werd door BaFin in een brief van 9 april 2010 bevestigd.

([17]) In een deskundigenadvies van Ernst & Young van 14 januari 2010 over de waarde van BayernLB op 18 december 2008 werd het belang van de spaarkassenvereniging op [< 5] % berekend. Gelet op de lopende staatssteunprocedure werd over het belang van de spaarkassenvereniging geen formeel besluit genomen.

([18]) In het reddingsbesluit is in de overwegingen 20 e.v. een gedetailleerde beschrijving van het risicoschild gegeven.

([19]) Zoals uitgelegd in overweging 23 van het reddingsbesluit, was het de bedoeling dat de portefeuille binnen de zes jaar vanaf de garantieverklaring tot onder [4-6] miljard EUR zou slinken. Volgens de aanmelding moest de overblijvende portefeuille daarna met akkoord van de garantieverstrekker op de markt worden verkocht. De Beierse autoriteiten en de bank gingen er dus van uit dat de garantie wellicht niet langer dan zes jaar zou duren.

([20]) CDOROM is een model op basis van Monte Carlo-simulaties dat wordt gebruikt om de verliesverwachtingen voor tranches van een bepaalde statische portefeuille van activa te berekenen. Het wordt door de ratinganalisten van Moody's Investors Services gebruikt om statische synthetische schuldobligaties met onderpand een rating te geven. Soortgelijke modellen en methoden zijn gebruikt om de verliesverwachtingen voor andere maatregelen voor activaondersteuning te beoordelen.

Vergoeding voor het risicoschild en terugvordering

(43) BayernLB herzag de vergoeding voor het risicoschild (daaronder begrepen een terugbetaling) met terugwerkende kracht met ingang van 1 januari 2010, van 50 basispunten tot een jaarlijkse premie van 200 miljoen EUR, bestaande uit:

i) een basispremie van 6,25 % op het initiële kapitaalondersteunend effect van 1,28 miljard EUR op 31 december 2008, d.w.z. 80 miljoen EUR per jaar;

ii) een aanvullende premie van 3,75 % op een deel van de garantie ten belope van 2 miljard EUR, d.w.z. 75 miljoen EUR per jaar, tot 2015;

iii) een bijzondere betaling van 45 miljoen EUR per jaar tot 2015.

c) *De garanties voor verplichtingen*

(44) BayernLB ontving garanties voor verplichtingen van het Duitse Fonds voor de stabilisatie van de financiële markten (Sonderfonds Finanzmarktstabilisierung, hierna „SoFFin" genoemd) op grond van de wet inzake de stabilisatie van de financiële markten (Finanzmarktstabilisierungsgesetz), die door de Commissie als het Duitse reddingspakket voor kredietinstellingen werd goedgekeurd ([21]). Die garanties beliepen 15 miljard EUR, waarvan 5 miljard EUR in januari 2009 voor een uitgifte werd gebruikt, terwijl de overige 10 miljard EUR op 16 oktober 2009 ongebruikt aan de garantieverstrekker werd teruggegeven, waarna SoFFin de garantie tot 5 miljard EUR verlaagde. Op 23 januari 2012 werd de laatste tranche van de door SoFFin verstrekte garanties voor verplichtingen terugbetaald.

d) *De door Oostenrijk verstrekte liquiditeitsgarantie*

(45) In december 2008 ontving HGAA na grote afschrijvingen en verliezen 700 miljoen EUR van BayernLB en 900 miljoen EUR niet-stemgerechtigd Tier 1-kapitaal ([22]) van Oostenrijk op basis van de Oostenrijkse regeling voor noodsteun aan banken ([23]).

(46) In 2009 gaven BayernLB en HGAA externe deskundigen de opdracht een verslag over het kredietrisico van HGAA op te stellen. De conclusie van dat verslag luidde dat de Tier 1-kapitaalratio door de verwachte verliezen onder 4 % zou zakken.

(47) Nadat de Oostenrijkse Toezichthoudende Autoriteit op de financiële markten de eigenaars het ultimatum had gesteld tegen 11 december 2009 de nodige besluiten voor een herkapitalisatie van HGAA te nemen, verwierf Oostenrijk al hun HGAA-aandelen voor de symbolische prijs van één euro ([24]). BayernLB deed afstand van al haar aandeelhoudersrechten, waaronder haar vorderingen met betrekking tot 300 miljoen EUR Tier 2-kapitaal in HGAA ([25]). Voorts werd overeengekomen dat, ingeval verdere kapitaalmaatregelen nodig waren om HGAA in staat te stellen aan de wettelijke minimumkapitaalvereisten te voldoen, een verdere kapitaalinjectie in een verhouding van 3:1 tussen BayernLB en Oostenrijk zou worden verdeeld. Alle aanvullend kapitaal dat BayernLB op grond daarvan zou verstrekken, zou worden aangerekend op de financiering van [500-550] miljoen EUR die BayernLB aan HGAA had verstrekt en met betrekking waarmee zij in het kader van de reddingsoperatie van HGAA afstand van haar rechten had gedaan.

(48) Om de liquiditeit van HGAA te garanderen, hernieuwde BayernLB een liquiditeitslijn ten belope van [350-600] miljoen EUR, die al op 4 december 2009 afliep. Voorts werd overeengekomen dat de bestaande intragroepsfinanciering van BayernLB ten gunste van HGAA ten belope van 2,638 miljard EUR tot eind 2013 ter beschikking van HGAA zou worden gelaten. In 2014 zou BayernLB in totaal nog [650-700] miljoen EUR bij HGAA laten en in 2015 [350-400] miljoen EUR. Ingeval HGAA zou worden opgesplitst of een andere economisch vergelijkbare maatregel zou worden genomen waardoor de levensvatbaarheid van HGAA niet gegarandeerd was, werd de blootstelling door Oostenrijk gegarandeerd.

([21]) Zie het besluit van de Commissie van 27 oktober 2008 in zaak N 512/08, Reddingspakket voor kredietinstellingen in Duitsland, vervangen door het besluit van de Commissie van 12 december 2008 in zaak N 625/08, Reddingspakket voor financiële instellingen in Duitsland, verlengd bij het besluit van de Commissie van 22 juni 2009 in zaak N 330/09 (PB C 160 van 14.7.2009, blz. 4), en bij het besluit van de Commissie van 23 juni 2010 in zaak N 222/10 (PB C 178 van 3.7.2010, blz. 1), opnieuw geactiveerd bij het besluit van de Commissie van 5 maart 2012 in zaak SA.34345 (12/N) (PB C 108 van 14.4.2012, blz. 2), laatstelijk verlengd bij het besluit van de Commissie van 29 juni 2012 in zaak SA.34897 (12/N), nog niet gepubliceerd.

([22]) De gebruikte kapitaalvorm (Partizipationskapital) verleent geen stemrechten.

([23]) Zie voetnoot 4.

([24]) Die maatregel en de bijbehorende maatregelen werden goedgekeurd in het besluit van de Commissie van 23 december 2009 (zie voetnoot 7).

([25]) Door de redding van HGAA door Oostenrijk onder de bovenvermelde voorwaarden moest BayernLB de volledige boekwaarde van HGAA ten belope van 2,3 miljard EUR afschrijven en moest zij met betrekking tot vorderingen uit hoofde van reeds verstrekte financieringen ten belope van 825 miljoen EUR afstand van haar rechten doen.

e) *Overdracht van kapitaal van BayernLabo aan BayernLB*

(49) Een aanzienlijk deel van de reserves van BayernLabo, namelijk 1 miljard EUR, moet zonder tegenprestatie of vergoeding aan de reserves van de kernbank, BayernLB, worden overgedragen.

3. **Het door Duitsland aangemelde herstructureringsplan**

a) *Beschrijving van het bedrijfsmodel*

(50) BayernLB heeft een herstructureringsplan opgesteld om tegen 31 december 2015 opnieuw levensvatbaar te worden. Het plan voorziet in wezenlijke veranderingen in het bedrijfsmodel van BayernLB en een strategische herpositionering van de bank. Het nieuwe bedrijfsmodel wordt gekenmerkt door een lager risicoprofiel, een sterkere focus op regionale activiteiten en duurzaamheid bij financiering en kredietverschaffing. De bedrijfsactiviteiten van BayernLB worden aanzienlijk ingekrompen en, onder meer door de sluiting of afstoting van bedrijfscentra, dochterondernemingen en deelnemingen en de stopzetting van bepaalde bedrijfsactiviteiten, op kernactiviteiten, kernproducten en kernregio's geconcentreerd.

(51) Een belangrijk kenmerk van de herstructureringsstrategie is het onderscheid tussen kern- en niet-kernactiviteiten in de verschillende bedrijfsactiviteiten. BayernLB heeft als doelstelling zich van alle niet-kernactiviteiten te ontdoen.

(52) Om de strategische scheiding tussen de kern- en de niet-kernactiviteiten te realiseren, heeft BayernLB een herstructureringseenheid opgericht, waarin de meeste niet-kernactiviteiten zijn bijeengebracht. Op die manier kan BayernLB zich in haar kernactiviteiten op toekomstige taken richten, zonder dat zij zich met de afwikkeling van de niet-kernactiviteiten hoeft bezig te houden.

(53) BayernLB zal zich richten op drie kernbedrijfsactiviteiten:

i) kernbedrijfsactiviteit 1: grote ondernemingen, kleine en middelgrote ondernemingen (Mittelstand) ([26]) en particulieren;

ii) kernbedrijfsactiviteit 2: onroerend goed, spaarkassen, overheden en BayernLabo;

iii) kernbedrijfsactiviteit 3: markten.

Kernbedrijfsactiviteit 1: grote ondernemingen, kleine en middelgrote ondernemingen (Mittelstand) en particulieren

(54) De doelgroep van de bedrijfsactiviteit grote ondernemingen zijn ondernemingen waarvan de hoofdzetel in Duitsland gevestigd is en die een omzet van ten minste 1 miljard EUR hebben. De activiteiten die tot dusver in de buitenlandse kantoren werden verricht, in het bijzonder plaatselijke activiteiten, zullen worden ingekrompen en enkel nog worden aangeboden aan klanten met een band met Duitsland ([27]); daarbij gaat het om corporatebankingproducten (vooral kredietfaciliteiten) en gestructureerde financieringsproducten (export- en handelsfinanciering, leasing en projectfinanciering).

(55) De doelgroep van de bedrijfsactiviteit kleine en middelgrote ondernemingen zijn Beierse ondernemingen met een omzet tussen 50 miljoen EUR en 1 miljard EUR, familiebedrijven en andere Duitse ondernemingen in specifieke Duitse regio's waar de bank reeds aanwezig is, zoals Noordrijn-Westfalen via haar kantoor in Düsseldorf. De doelgroep in regio's zonder plaatselijke kantoren zijn ondernemingen met een omzet van 100 miljoen EUR tot 1 miljard EUR. Naast kredietfaciliteiten zal de bank onder meer producten als export- en handelsfinanciering, documentair krediet, rente- en valutabeheer, derivaten, beleggingen, betalingsverkeer en leasing aanbieden. Verder zal de bank via de spaarkassen bankproducten voor ondernemingen met een omzet van minder dan 50 miljoen EUR aanbieden.

(56) Via haar dochteronderneming DKB zal BayernLB actief zijn in de marktsegmenten particulieren (retailbanking), infrastructuur en zelfstandigen. In de bedrijfsactiviteit retailbanking zal DKB via direct banking bankrekeningen, kredietkaarten en andere producten (financiering, belegging) aanbieden. In de bedrijfsactiviteit infrastructuur zijn de doelgroep van DKB ondernemingen van algemeen belang en gezondheidszorginstellingen. Ten slotte zal DKB zich richten op zelfstandigen in bepaalde bedrijfstakken zoals landbouw en voeding, milieutechnologie, toerisme en vrije beroepen (advocaten, notarissen, belastingadviseurs enz.).

([26]) De definitie van de Unie van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) bestrijkt niet hetzelfde als wat in Duitsland onder Mittelstand wordt verstaan en hier als „kleine en middelgrote ondernemingen" is vertaald; in dit besluit wordt met „kleine en middelgrote ondernemingen" verwezen naar ondernemingen met een omzet tot 1 miljard EUR.

([27]) Zie punt 6 van bijlage I voor de definitie van „band met Duitsland".

Kernbedrijfsactiviteit 2: onroerend goed, spaarkassen, overheden en BayernLabo

(57) BayernLB zal zich bij de bedrijfsactiviteit onroerend goed op Duitse klanten richten. Zij zal echter ook internationale klanten met een band met Duitsland begeleiden. Op het gebied van zakelijk onroerend goed zal de bank portefeuillefinanciering, woningbouw-, projectontwikkelings- en voorraadfinanciering, en financiering van vastgoedfondsen aanbieden. Op het gebied van niet-zakelijk onroerend goed zal de bank diensten voor woningbouwondernemingen verrichten en bouwleningen verstrekken. Op het gebied van beheerd onroerend goed zal de bank zich in de eerste plaats op hotels richten en op zorgcentra en gezondheidszorginstellingen.

(58) BayernLB zal blijven samenwerken met de Beierse en, in mindere mate, met andere Duitse spaarkassen. De bank zal de spaarkassen producten aanbieden die een aanvulling vormen op hun eigen producten en als de centrale bank van de spaarkassen optreden.

(59) In de bedrijfsactiviteit overheden zal BayernLB diverse financieringsproducten en andere diensten voor onder meer projecten van publiek-private partnerschappen aanbieden. BayernLB zal overheden buiten Beieren geen nieuwe kredietproducten aanbieden, met uitzondering van liquiditeitsbeheer. Daarnaast kunnen nog altijd financiering voor publiek-private partnerschappen, projectfinanciering en exportfinanciering worden aangeboden als dat in het belang is van klanten met een band met Duitsland.

(60) Via haar dochteronderneming BayernLabo zal BayernLB actief zijn in het verstrekken van door de overheid gesubsidieerde financiering voor niet-zakelijke vastgoedprojecten in Beieren. BayernLabo zal zich richten op particulieren, ondernemingen die woningen in Beieren bouwen of renoveren, en overheden. Voorts zal BayernLabo financieringsproducten aanbieden voor overheden en door overheden opgerichte consortia. Die activiteiten zullen echter tot de deelstaat Beieren beperkt blijven.

Kernbedrijfsactiviteit 3: markten

(61) Het aanbod van BayernLB omvat treasuryproducten (commodities, short term interest rates, fixed income derivatives, foreign exchange), kapitaalmarktproducten (producten op het gebied fixed income, gestructureerde producten voor retailcertificaten, gestructureerde renteproducten en aandelenuitvoering) en financieringsproducten (internationale leningen, binnenlandse financiering). De bank zal die producten aanbieden aan financiële instellingen en institutionele klanten zoals verzekeringsondernemingen, stichtingen en kerken. Deze bedrijfsactiviteit zal beperkt blijven tot activiteiten met een band met klanten van de bank: er zal niet langer aan handel voor eigen rekening worden gedaan, tenzij voor treasuryactiviteiten. Voorts zullen de kredietactiviteiten met andere banken aanzienlijk worden teruggeschroefd.

b) *Inkrimping van de bedrijfsactiviteiten*

(62) BayernLB heeft haar kantoren in Beijing, Tokio, Montréal, Mumbai, Kiev, Hongkong en Shanghai reeds gesloten. In de toekomst zal de internationale aanwezigheid van de bank beperkt blijven tot de kantoren in Parijs, New York, Londen en Milaan, die al aanzienlijk kleiner zijn geworden.

(63) De bank zal verschillende dochterondernemingen/deelnemingen verkopen. Zij zal met name LBS aan de spaarkassenvereniging verkopen. De verkoopprijs van 818,3 miljoen EUR is gebaseerd op een gemeenschappelijk deskundigenverslag van twee taxateurs van 30 mei 2012 en weerspiegelt de waarde van LBS op 30 juni 2012. Met betrekking tot de prijsbepaling voert Duitsland voert aan dat de spaarkassen het belangrijkste distributiekanaal voor LBS-producten zijn, waardoor een normale particuliere investeerder voor dat marktrisico een korting zou toepassen. In het deskundigenverslag werd met dat argument geen rekening gehouden. De Commissie heeft daarom niet aangedrongen op een openbare aanbesteding, omdat zij het onwaarschijnlijk achtte dat een aanbesteding meer zou opbrengen dan een verkoop aan de spaarkassenvereniging op basis van het deskundigenverslag.

(64) Daarnaast zal de bank haar bedrijfsactiviteiten in Oost-Europa stopzetten (het segment Osteuropa), en met name haar Hongaarse dochteronderneming mkb verkopen. In het oorspronkelijke herstructureringsplan had BayernLB vooropgesteld dat mkb op […] verkocht zou zijn. Door de politieke en economische onzekerheid in Hongarije ([28]) en het effect daarvan op de financiële gegevens van mkb kwam BayernLB tot de conclusie dat het onwaarschijnlijk was dat zij mkb op korte termijn zou kunnen verkopen, en besloot zij de afstoting van mkb van […] uit te stellen.

(65) Voorts zal BayernLB voortdurend de risico's in haar overblijvende kernbedrijfsactiviteiten beperken. Zij zal afzien van bedrijfsactiviteiten die erg afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de kapitaalmarkten, bijvoorbeeld handel voor eigen rekening, effecten op onderpand van activa en acquisition finance in verband met transacties. Zij zal haar financierings- en risico-intensieve activiteiten met internationale klanten in grote mate inkrimpen en dergelijke activiteiten slechts verrichten wanneer er een band met Duitsland is.

([28]) Met name de recent ingevoerde bankenheffing, die niet op basis van de winst wordt berekend, en de wet inzake de terugbetaling van in vreemde valuta's luidende leningen, waartegen verschillende klachten bij de Commissie zijn ingediend.

(66) In de bedrijfsactiviteit grote ondernemingen zullen ondernemingsfinanciering en projectfinanciering voor klanten zonder band met Duitsland worden stopgezet.

(67) Vastgoedactiviteiten in buitenlandse kantoren met klanten zonder band met Duitsland zullen worden stopgezet.

(68) Voorts zullen de kredietactiviteiten met banken aanzienlijk worden teruggeschroefd: dedicated proprietary trading zal worden stopgezet.

(69) Met al deze maatregelen wil de bank haar balanstotaal verminderen van 421,7 miljard EUR in 2008 tot 239,4 miljard EUR in 2015. Een tot 239,4 miljard EUR verminderd balanstotaal is in cijfers van 2008 een balanstotaal 206 miljard EUR, wat neerkomt op een vermindering van 51 %.

c) *Regionale focus*

(70) Eind 2010 was 58 % van de kredietblootstellingen van BayernLB in Duitsland gelokaliseerd en 74 % in Europa (geografische regio). De belangrijkste valutablootstellingen van BayernLB zijn de Amerikaanse dollar, het pond sterling en de Zwitserse frank (zie tabel 2): eind 2010 luidden 24 % van de activa van de bank in andere valuta's.

Tabel 2

Activa en verplichtingen in buitenlandse valuta's eind 2010

	ACTIVA	VERPLICHTINGEN
CHF	12 994	9 384
GBP	14 752	11 736
USD	33 913	23 169
Overige valuta's	14 690	14 942

(71) Eind 2010 was [30-50] % van de in USD luidende activa in de herstructureringseenheid geboekt. Eind 2010 hield het kantoor van BayernLB in New York [30-50] % van de in USD luidende activa, en het kantoor in Londen [50-70] % van de in GBP luidende activa.

(72) In haar bedrijfsactiviteit grote ondernemingen verstrekt BayernLB naast leningen aan ondernemingen ook leningen voor projectfinanciering. Eind 2010 waren voor de bedrijfsactiviteit grote ondernemingen voor [23-29] miljard EUR leningen geboekt: [9-14] miljard EUR daarvan waren leningen aan ondernemingen, de overige [12-17] miljard EUR bestonden voornamelijk uit leningen voor projectfinanciering en andere gestructureerde kredieten. De leningen voor projectfinanciering brachten een aanzienlijke blootstelling van de bank aan niet-EU-landen met zich mee. Eind 2011 was slechts [2-5] % van de uitstaande leningen voor projectfinanciering in Duitsland gelokaliseerd; de drie grootste blootstellingen per land waren de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en [een land in het Midden-Oosten]. Van de nieuwe leningen die tussen 2009 en 2011 in New York werden gesloten, had slechts [12-15] % betrekking op projecten waaraan een Duitse klant van de bank deelnam, terwijl dat bij de leningen voor projectfinanciering die in dezelfde periode in Europa, het Midden-Oosten en Afrika werden gesloten, voor [55-60] % het geval was.

(73) Om zich meer op haar kernmarkt in Beieren en Duitsland te richten, heeft BayernLB ermee ingestemd om haar bedrijfsactiviteiten te beperken tot klanten met een band met Duitsland, en haar internationale activiteiten aanzienlijk te beperken, zoals in detail in de door Duitsland voorgestelde verbintenissen is vastgesteld.

d) *Kapitaalversterkende maatregelen*

(74) In de loop van het onderzoek vonden intensieve besprekingen plaats tussen de Duitse overheid, de financiële toezichthouder, de eigenaars van de bank en de bank zelf over het gewijzigde herstructureringsplan en een mogelijk terugbetalingsschema.

(75) Het wordt niet betwist dat stille inbrengen (met uitzondering van staatssteun) op grond van Bazel III niet langer als Tier 1-kapitaal worden erkend en vanaf 2013 dus niet langer onbeperkt als wettelijk vereist kapitaal worden erkend.

(76) De stille inbrengen in BayernLB van de individuele Beierse spaarkassen belopen momenteel [700-750] miljoen EUR; […] ([29]). Die stille inbrengen zijn van onbepaalde duur, d.w.z. ze hebben geen vervaldag en blijven in de bank, tenzij ze op initiatief van de bank worden terugbetaald.

(77) De spaarkassenvereniging en de bank zijn overeengekomen dat alle stille inbrengen zonder specifieke vervaldatum die in handen van individuele spaarkassen zijn, worden terugbetaald […] en onmiddellijk via een kapitaalverhoging door de spaarkassenvereniging opnieuw in BayernLB Holding worden geïnvesteerd ([30]).

(78) Daarnaast zal de spaarkassenvereniging nog [22-62] miljoen EUR in BayernLB Holding injecteren. De nieuwe aandelen van de spaarkassenvereniging zullen worden bepaald op basis van de waarde van BayernLB Holding volgens de beoordeling overeenkomstig de IdW S1-norm, die door het Duitse Instituut van accountants (Institut der Wirtschaftsprüfer, IdW) is ontwikkeld. Het belang van de spaarkassenvereniging mag niet meer dan 25 % bedragen om ervoor te zorgen dat het in elk geval onder de blokkeringsminderheid (25 % + 1 stem) blijft.

(79) Ook de stille inbreng van 3 miljard EUR van de deelstaat Beieren verliest in 2018 zijn status van volledig wettelijk vereist Tier 1-kapitaal. Beieren heeft publiekelijk verklaard dat het zijn stille inbreng van 3 miljard EUR van BayernLB wil terugkrijgen. BayernLB aarzelt echter om de stille inbreng terug te betalen om haar wettelijk vereiste eigenvermogensreserve niet in gevaar te brengen. BaFin heeft de Commissie mondeling meegedeeld dat een bank volgens haar niet alleen een Tier 1-kernkapitaal van 9 % moet hebben zoals door de Europese Bankautoriteit (EBA) vastgesteld, maar ook nog een aanzienlijke eigenvermogensreserve, die op grond van het bedrijfsmodel van de betrokken bank ten minste 0,5 tot 1 % moet bedragen.

(80) Nadat de bank in aansluiting op de stresstest van de EBA van juni 2011 een crisisscenario had toegepast, stelde ook zij zich op het standpunt dat het verstandig zou zijn om een dergelijke reserve te hebben. De toezichthouder juichte die voorzichtige benadering toe. Om die reden kon Duitsland de Commissie geen voorstel voor een eventuele terugbetaling van de stille inbreng in overweging geven.

(81) Voorts heeft BaFin erop gewezen dat het kapitaal van BayernLabo in de toekomst mogelijk [anders] zou kunnen worden behandeld. BayernLB is daarom van plan een aanzienlijk deel van de reserves van BayernLabo (1 miljard EUR) aan de kernbank over te dragen. De bestemmingsinbreng (zie de overwegingen 29 en 31) blijft echter bij BayernLabo, die de inbreng voor haar wettelijke opdracht, namelijk de bevordering van woningbouw, zal blijven gebruiken. Het in BayernLabo blijvend kapitaal zal worden opgewaardeerd zodat het als EBA-kernkapitaal kan worden erkend, zonder beperking verliezen kan absorberen en door dividenden wordt vergoed.

e) *Beschrijving van de financiële planning*

(82) De in de financiële planning gebruikte aannames, de prudentiële behandeling, de voorspelde kerncijfers, de winstgevendheid per bedrijfsactiviteit en de projecties met betrekking tot mkb zijn hieronder in de overwegingen 83 e.v. uiteengezet.

— Aannames

(83) Voor de bbp- en valutaprognoses op korte termijn (d.w.z. de periode 2012-2013) gebruikt BayernLB een methode die op gewogen prognoses van internationale instellingen, conjunctuurprognoses van particuliere onderzoeksinstituten en gegevens van haar eigen onderzoeksafdeling is gebaseerd. Voor de bbp-prognoses op lange termijn na 2013 gaat BayernLB ervan uit dat de economie doorgaans volgens haar langetermijnpotentieel groeit. Bij de interne planning gaat BayernLB in beginsel van voorzichtige prognoses uit. Door afronding zijn kleine afwijkingen van de door andere instellingen voorspelde cijfers mogelijk (bijvoorbeeld de prognoses voor de eurozone voor 2013, Internationaal Monetair Fonds (IMF): 0,9 %, BayernLB en Commissie: 1 %).

(84) De dollarprognose van BayernLB berust op de aanname dat de dollar in 2013 zal […]. In 2015-2016 zal de dollar […] ten opzichte van de euro. Volgens BayernLB is dit het resultaat van verwachte […] in de Amerikaanse overheidsfinanciën en een […] van de koopkrachtpariteit van de wisselkoers […], die de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voor 2011 op 1,25 USD heeft geraamd. Omdat het inflatiepeil in de VS naar verwachting hoger zal zijn dan in de eurozone, zou de koopkrachtpariteit in 2016 volgens BayernLB dichter bij 1,30 USD liggen.

(85) De renteprognoses van BayernLB zijn gebaseerd op het huidige zeer lage renteniveau. BayernLB gaat uit van een geleidelijke normalisering van het huidige zeer lage renteniveau tot een reëlewaardeniveau; zij baseert die visie op groei- en inflatieprognoses en verklaringen over het verwachte monetaire beleid.

([29]) Omdat BayernLB de voorbije jaren verliezen leed en de stille inbrengen van de spaarkassen in die verliezen deelnemen, werd de nominale waarde van de stille inbrengen van [770-810] miljoen EUR tot [700-750] miljoen EUR afgeschreven.

([30]) Een andere mogelijkheid is dat de stille inbrengen in eigen vermogen worden omgezet, zonder dat het kapitaal eerst wordt terugbetaald en vervolgens opnieuw wordt geïnjecteerd.

(86) Duitsland heeft de Commissie informatie verstrekt waaruit blijkt dat de bbp-prognoses van BayernLB erg dicht liggen bij de algemene raming van grote internationale instellingen zoals het IMF en de Commissie.

(87) De meest recente aanpassing van de prognoses in juni 2012 is gebaseerd op een reeks aannames die in mei 2012 zijn vastgesteld. In die aangepaste financiële prognoses van juni 2012 heeft BayernLB een aantal macro-economische aannames veranderd en met name haar prognose aan het huidige zeer lage renteniveau aangepast (zie tabel 3).

Tabel 3

Belangrijkste aannames van de financiële prognoses

Jaar	2012 %	2013 %	2014 %	2015 %
Renteniveau op 5 jaar (vorige planning)	[…]	[…]	[…]	[…]
Renteniveau op 5 jaar (aanpassing juni 2012)	[…]	[…]	[…]	[…]
EUR/USD	[1,10-1,60]	[1,10-1,60]	[1,10-1,60]	[1,10-1,60]

(88) BayernLB heeft ook een aantal negatieve aanpassingen aan haar winstprognoses gedaan om redenen die aan de onderneming eigen zijn. Zo is zij van voorzichtigere belastingprojecties uitgegaan (d.w.z. een hoger daadwerkelijk belastingtarief), heeft zij haar exploitatiekosten verhoogd om een ongunstige uitspraak van de Bondsarbeidsrechtbank (*Bundesarbeitsgericht*) in aanmerking te nemen, en heeft zij de resultaten van haar crosscurrencyhedging aangepast om de stand eind 2011 te weerspiegelen ([31]).

(89) BayernLB heeft een analyse van de gevoeligheid van haar financiële prognoses voor wisselkoersschommelingen voor de Amerikaanse dollar, de Zwitserse frank en het pond sterling verstrekt. Volgens die informatie zijn de nettorentebaten het gevoeligst voor wisselkoersschommelingen van de dollar. Bij een hogere EUR/USD-wisselkoers dalen de prognoses voor de nettorentebaten doorgaans, terwijl ze bij een lagere EUR/USD-wisselkoers doorgaans stijgen.

— Financiële prognoses

(90) Duitsland heeft gedetailleerde financiële projecties voor de ontwikkeling van activavolumes, marges en risicoposities per bedrijfsactiviteit, alsook voor de waarschijnlijke financiering per herfinancieringsbron met de respectieve marges verstrekt.

(91) De belangrijkste cijfers van het herstructureringsplan zijn in tabel 4 opgenomen.

Tabel 4

Belangrijkste financiële cijfers van het herstructureringsplan

Groep (in miljoen EUR)	2012	2013	2014	2015	2016
	Plan	Plan	Plan	Plan	Plan
Nettorentebaten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Provisieoverschot	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Resultaat van afdekking	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Bedrijfsresultaat	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Nettobaten van beleggingen & bijzondere waardeverminderingen	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Overige nettobaten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]

([31]) Voor de volledigheid moet worden vermeld dat de aanpassingen ook twee positieve effecten hadden, ten eerste door een aanpassing van de verwachte effecten van Bazel III ([…] EUR) en ten tweede door een aanpassing van de planning van de herstructureringseenheid ([…] miljoen EUR).

Groep (in miljoen EUR)	2012	2013	2014	2015	2016
	Plan	Plan	Plan	Plan	Plan
Totaal baten	[2 300-2 800]	[2 300-2 800]	[2 300-2 800]	[2 300-2 800]	[2 300-2 800]
Voorzieningen voor verliezen in verband met kredietverlening	[…]	-[…]	[…]	[…]	[…]
Totaal uitgaven	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Uitgaven voor bankenheffing	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Herstructureringsuitgaven	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
NETTOBATEN VÓÓR BELASTING	[0-500]	[500-1 000]	[500-1 000]	[500-1 000]	[700-1 200]
BELASTING	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
NETTOBATEN	[0-500]	[200-700]	[200-700]	[400-900]	[400-900]
Kosten-batenratio (incl. bankenheffing) in %	[60-75]	[50-60]	[50-60]	[45-55]	[45-55]
Activa	[250 000-280 000]	[250 000-280 000]	[240 000-270 000]	[220 000-250 000]	[220 000-250 000]
Prudentiële risicoposities	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Totaal baten/risicoposities (in basispunten)	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Gemiddeld aantal werknemers (in eenheden)	[…]	[…]	[…]	[…]	[…] (**)
Rendement op eigen vermogen op basis van een kapitaalratio van 10 % (*)	**[0-5] %**	**[3-8] %**	**[3-8] %**	**[3-8] %**	**[5-10] %**

(*) Voor de berekening van het rendement op eigen vermogen gaat BayernLB van een kapitaalratio van 10 % uit.
(**) Met inbegrip van mkb, die uiterlijk tegen […] moet worden afgestoten; zonder de werknemers van mkb, […].

(92) In de EBA-stresstest van december 2011 bedroeg de EBA-tier 1-kernkapitaalratio van BayernLB 10 %. In de loop van de herstructureringsperiode zal de bank stijgende winsten genereren.

— Prognoses per bedrijfsactiviteit en winstgevendheid

Tabel 5

Prognoses per bedrijfsactiviteit en winstgevendheid

Bedrijfsactiviteit	Rendement op eigen vermogen na belasting (*)			Risicogewogen activa (miljard EUR)		Wijziging in de risico-gewogen activa
	2011 (%)	**2012** (%)	**2016** (%)	**2011**	**2016**	**2011-2016** (%)
Grote ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen	8,3	[3-8]	[5-10]	27,3	[29-31]	+ [6-14]
DKB	4,7	[3-8]	[5-10]	31,1	[38-41]	+ [21-31]

Bedrijfsactiviteit	Rendement op eigen vermogen na belasting (*)			Risicogewogen activa (miljard EUR)		Wijziging in de risico-gewogen activa
	2011 (%)	**2012** (%)	**2016** (%)	**2011**	**2016**	**2011-2016** (%)
Onroerend goed	9,8	[3-8]	[5-10]	9,7	[13-15]	+ [33-42]
Spaarkassen en vereniging	[15-50]	[10-35]	[10-35]	0,7	[1-3]	+ [50-200]
Markten	4,0	[(– 10)-(– 5)]	[0-5]	20,3	[14-16]	[(– 31)-(– 21)]
BayernLabo	85	[115-120]	[75-80]	0,6	[0,6-0,8]	+ [0-33]
Groep (**)		**[1-5]**	**[5-10]**	**118,4**	**[95-105]**	**[(– 20)-(– 11)]**
Stopgezette activiteiten						
Herstructureringseenheid	5,6	[(– 5)-(0)]	[(– 13)-(– 5)]	12,1	[1,5-2]	[(– 100)-(– 75)]
LBS	25,3	[…]	[…]	2,1	[…]	[…]
mkb	– 40,4	[(– 20)-(– 15)]	[…]	7,2	[…]	[…]

(*) Voor de berekening van het rendement op eigen vermogen gaat BayernLB uit van het EBA-kernkapitaal alsbenadering van het eigen vermogen en een EBA-kernkapitaalratio van 10 %. De aanname van een EBA-kernkapitaalratio van 10 % heeft geen verstorend effect op de hier gepresenteerde vergelijkendewinstgevendheidsanalyse.

(**) De gegevens in deze rij verwijzen naar de hele BayernLB-groep en omvatten bedrijfsactiviteiten die nietafzonderlijk in de bovenstaande rijen zijn opgenomen.

— Financiering

(93) In juni 2011 verstrekte Duitsland het financieringsplan voor BayernLB, dat in tabel 6 is opgenomen. Die uitsplitsing dateert van voordat de bank verdere verminderingen van haar balanstotaal had toegezegd waardoor haar balanstotaal in 2015 op ongeveer 240 miljard EUR zou uitkomen.

Tabel 6

Financieringsplan

	2010	2015	Absolute wijziging
Door zekerheden gedekte verplichtingen tegenover kredietinstellingen	[…]	[…]	[…]
Niet door zekerheden gedekte verplichtingen tegenover kredietinstellingen	[…]	[…]	[…]
waarvan depot A	[…]	[…]	[…]
Verplichtingen tegenover niet-banken	[…]	[…]	[…]
waarvan deposito's van ondernemingen	[…]	[…]	[2-8]

	2010	2015	Absolute wijziging
Gesecuritiseerde verplichtingen	[…]	[…]	– […]
waarvan hypotheekobligaties (Pfandbriefe)	[…]	[…]	[…]
waarvan depot B	[…]	[…]	[1-5]
Voorzieningen voor verplichtingen en lasten	[…]	[…]	[…]
Achtergestelde verplichtingen	[…]	[…]	[…]
Eigen vermogen	[…]	[…]	[…]
Handelsverplichtingen	[…]	[…]	[…]
Overige	[…]	[…]	[…]
Totaal	[…]	[…]	[…]

(94) BayernLB verstrekte de informatie in tabel 7, waaruit blijkt hoe haar gesecuritiseerde en niet-gesecuritiseerde, vóór de crisis *gewährträgerbehaftete* verplichtingen ([32]) zich in de loop van de herstructureringsperiode ontwikkelen.

Tabel 7

Vervaldatumprofiel van de gewährträgerbehaftete verplichtingen

Voorraad	In miljard EUR
31.12.2010	58,3
31.12.2011	46,7
31.12.2012	41,4
31.12.2013	32,8
31.12.2014	23,6
31.12.2015	1,6

(95) Duitsland verstrekte uitgebreide informatie over de alternatieve financieringsbronnen waarover BayernLB kan beschikken. De informatie heeft met name betrekking op onderpand dat in aanmerking komt voor de uitgifte van gedekte obligaties, dat echter niet in het verstrekte financieringsplan is opgenomen. Dergelijk onderpand is beschikbaar op het niveau van DKB en zou een alternatieve goedkope financieringsbron kunnen vormen. Daarnaast verstrekte Duitsland informatie over de incrementele uitgiftecapaciteit op de internationale markten.

([32]) Verplichtingen waarvoor de Gewährträgerhaftung geldt, een overheidsgarantie voor openbare kredietinstellingen in Duitsland.

— MKB

(96) De wet inzake de terugbetaling van in buitenlandse valuta's luidende leningen ([33]), die door de Hongaarse autoriteiten in het najaar van 2011 werd goedgekeurd, was een belangrijke factor in het jaarverlies van 382 miljoen EUR bij mkb.

(97) Omdat de winstvooruitzichten van MBK door de vroegtijdige terugbetaling van leningen in buitenlandse valuta's en de blijvend moeilijke situatie permanent gedaald zijn, schreef BayernLB overeenkomstig de Duitse boekhoudnormen haar belang in mkb boekhoudkundig met 576 miljoen EUR af.

(98) In het eerste kwartaal van 2012 droeg BayernLB 200 miljoen EUR aan een kapitaalverhoging op het niveau van mkb bij. Via intragroepsfinanciering heeft BayernLB een blootstelling aan mkb, die volgens ramingen eind 2012 ongeveer […] miljard EUR zal bedragen.

— EBA stresstest

(99) Bij de EBA-stresstest van december 2011 bedroeg de kernkapitaalratio van BayernLB volgens de EBA-criteria (hierna „EBA-kernkapitaalratio" genoemd) 10 %. Gelet op de samenstelling van de portefeuille van BayernLB tegenover landen kwam de EBA tot de conclusie dat BayernLB geen specifieke kapitaalbuffer voor landenrisico voor haar blootstellingen in de Europese Economische Ruimte nodig had.

— Prudentiële aannames

(100) De financieringsplanning is gebaseerd op de aanname dat de wettelijke vereiste kapitaalratio's in 2013 op grond van het Duitse Handelswetboek (*Handelsgesetzbuch*) niet langer volgens de Generally Accepted Accounting Principles, maar volgens de International Financial Reporting Standards (IFRS) zullen worden berekend.

(101) Door het gebruik van de IFRS zouden zich een aantal wijzigingen in het wettelijk vereiste kapitaal van BayernLB voordoen, waarmee in de prognoses rekening is gehouden. Een cruciaal effect van de wijziging heeft betrekking op de renteloze (door de overheid gesubsidieerde) leningen, die in het kader van bevordering van woningbouw en stadsontwikkeling door BayernLabo worden verstrekt ([34]). Die leningen worden op grond van het handelswetboek tegen hun contante waarde geboekt (die onder de nominale waarde ligt, aangezien op de leningen geen rente wordt betaald). Op grond van de IFRS zouden die leningen tegen hun nominale waarde worden geboekt, wat door de accountant van BayernLB wordt bevestigd. Het verschil zou kapitaal genereren op het niveau van BayernLabo en bijgevolg op het niveau van BayernLB. Het effect van die wijziging is op 31 december 2011 gelijk aan 967 miljoen EUR.

f) *Verdere vermindering van de risicoposities*

(102) Duitsland verbindt zich ertoe tegen 2017 de risicoposities verder verminderen met 10 miljard EUR op een winstneutrale manier waarbij alle verminderingen van de inkomsten door een overeenstemmende kostenbesparing zouden worden gecompenseerd. De verminderingen kunnen worden verwezenlijkt door de risicoposities zo optimaal mogelijk te berekenen of door de activa in bepaalde bedrijfsactiviteiten te verminderen.

(103) BayernLB verstrekte ter illustratie de volgende uitsplitsing per bedrijfsactiviteit van de verdere vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR (tegenover de prognoses van de risicoposities die in het herstructureringsplan zijn opgenomen): een verdere vermindering met […] miljard EUR in grote ondernemingen/kleine en middelgrote ondernemingen, […] miljard EUR in DKB, […] miljard EUR in onroerend goed, […] miljard EUR in markten en […] miljard EUR in de herstructureringseenheid.

(104) Duitsland verstrekte ter illustratie twee mogelijke scenario's om de verdere vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR te kunnen verwezenlijken. Volgens Duitsland en BayernLB zijn beide scenario's haalbaar.

Scenario 1 — Vermindering van de risicoposities met […] miljard EUR door middel van inkrimping van activiteiten en […] miljard EUR door middel van optimalisatie

(105) In een eerste scenario beschrijft Duitsland een vermindering van de risicoposities met […] miljard EUR door middel van inkrimping van activiteiten en […] miljard EUR door middel van optimalisatie (zie tabel 8).

([33]) Mkb verstrekte particulieren leningen in buitenlandse valuta's — Zwitserse frank en euro — voor de financiering van de aankoop van een eigendom, doorgaans hun eigen woning. De Zwitserse frank steeg gaandeweg echter zoveel in waarde dat de maandelijkse afbetaling in een buitenlandse valuta veel hoger was dan het voordeel van een lening in een valuta met aanzienlijk lagere rentetarieven dan de binnenlandse valuta. Om de last voor de leningnemers te verlichten, keurde het Hongaarse parlement in september de wet inzake de terugbetaling van in buitenlandse valuta's luidende leningen goed, waarbij particulieren het recht kregen om hun hypotheekleningen in buitenlandse valuta's terug te betalen tegen een koers die ver onder de wisselkoers op de markt lag.

([34]) BayernLabo heeft in haar hoedanigheid van ontwikkelingsbank van BayernLB een mandaat om gesubsidieerde leningen te verstrekken.

Tabel 8

Scenario 1

Groep (in miljoen EUR)	2016	Delta door vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR	2016
	Herstructureringsplan		Na verdere vermindering van de risicoposities
Totaal baten	[…]	[…]	[…]
Voorzieningen voor verliezen in verband met kredietverlening	[…]	[…]	[…]
Totaal uitgaven	[…]	[…]	[…]
NETTOBATEN VÓÓR BELASTING	[…]	[…]	[…]
Rendement op eigen vermogen (*) (22 % belasting)	[5-10] %	[…]	[7-12] %
Risicoposities	[…]	[…]	[…]

(*) Voor haar berekeningen van het rendement op eigen vermogen gaat BayernLB uit van een kernkapitaalratio van 10 % en neemt zij het EBA-kernkapitaal als benadering van het eigen vermogen aan.

Scenario 2 — Vermindering van de risicoposities met […] miljard EUR door middel van inkrimping van activiteiten en […] miljard EUR door middel van optimalisatie

(106) In een tweede scenario beschrijft Duitsland een vermindering van de risicoposities met […] miljard EUR door middel van inkrimping van activiteiten en […] miljard EUR door middel van optimalisatie (zie tabel 9).

Tabel 9

Scenario 2

Groep (in miljoen EUR)	2016	Delta voortvloeiend uit vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR	2016
	Herstructureringsplan		Na verdere vermindering
Totaal baten	[…]	[…]	[…]
Voorzieningen voor verliezen in verband met kredietverlening	[…]	[…]	[…]
Totaal uitgaven	[…]	[…]	[…]
NETTOBATEN VÓÓR BELASTING	[…]	[…]	[…]
Rendement op eigen vermogen (*) (22 % belasting)	[5-10] %	[…]	[7-12] %
Risicoposities	[…]	[…]	[…]

(*) Voor haar berekeningen van het rendement op eigen vermogen gaat BayernLB uit van een kernkapitaalratio van 10 % en neemt zij het EBA-kernkapitaal als benadering van het eigen vermogen aan.

(107) Volgens de bank kan het precieze profiel van de vermindering van de risicoposities in de loop van de periode momenteel nog niet worden aangegeven, omdat de vermindering ofwel door middel van optimalisatie ofwel door middel van inkrimping van activiteiten kan worden verwezenlijkt.

4. **Terugbetalingsschema**

(108) Op verzoek van de Commissie stelde de bank de in de tabellen 10 en 11 opgenomen terugbetalingsschema's op, waarin met de vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR vanaf 2017 rekening is gehouden. Daarbij hield de bank rekening met alle secundaire effecten van de terugbetaling, met name betalingen van rente op de stille inbrengen. Voorts is het terugbetalingsschema gebaseerd op de voorzichtige aanname dat de toezichthouder het kapitaal dat door de boeking van de leningen van BayernLabo tegen hun nominale waarde op grond van de IFRS wordt gegenereerd, niet als wettelijk vereist kernkapitaal zal aanvaarden (tabel 10). Mocht de financiële toezichthouder toch het totale bedrag of een deel daarvan als wettelijk vereist kernkapitaal aanvaarden, dan heeft Duitsland toegezegd dat dat bedrag in het terugbetalingsschema voor het overeenstemmende deel van de terugvordering vanaf 2013 in rekening wordt gebracht, zoals aangegeven in tabel 11.

Tabel 10

Hypothetisch terugbetalingsschema zonder het mogelijke extra kapitaal ten gevolge van de waardering van de leningen van BayernLabo tegen nominale waarde op grond van de IFRS (in miljoen EUR)

Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	TOTAAL
Periodieke terugbetalingen	480 (*)	120	120					**720**
Eenmalige terugbetaling	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	**1 240**
Terugbetaling van de stille inbreng van de deelstaat Beieren zonder aanvullende overeengekomen vermindering van de risicoposities	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	**[3 000]**
Terugbetaling door aanvullende vermindering van de risicoposities	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	
Cumulatief (terugbetaling en stille inbreng van de deelstaat Beieren)	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	

(*) Met inbegrip van de terugwerkende terugbetalingen vanaf 2010.

Tabel 11

Hypothetisch terugbetalingsschema met inbegrip van het mogelijke extra kapitaal ten gevolge van de waardering van de leningen van BayernLabo tegen nominale waarde op grond van de IFRS (in miljoen EUR)

Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	TOTAAL
Periodieke terugbetalingen	480 (*)	120	120					**720**
Eenmalige terugbetaling	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]			**1 240**
Terugbetaling van de stille inbreng van de deelstaat Beieren zonder aanvullende overeengekomen vermindering van de risicoposities	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]			**[3 000]**
Terugbetaling door aanvullende vermindering van de risicoposities	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]			
Cumulatief (terugbetaling en stille inbreng van de deelstaat Beieren)	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]			

(*) Met inbegrip van de terugwerkende terugbetalingen vanaf 2010.

5. **Door Duitsland voorgestelde verbintenissen**

(109) Duitsland heeft zich ertoe verbonden dat het oorspronkelijke herstructureringsplan dat op 29 april 2009 werd ingediend, laatstelijk gewijzigd bij de mededelingen van Duitsland van 6 en 12 juni 2012, met inbegrip van de verbintenissen in bijlage I bij dit besluit en de in bijlage II bij dit besluit opgelegde voorwaarden, volledig wordt uitgevoerd volgens het in die bijlagen opgenomen tijdschema.

3. **SAMENVATTING VAN HET INLEIDINGSBESLUIT EN HET BESLUIT TOT UITBREIDING VAN DE PROCEDURE**

(110) In het inleidingsbesluit deelde de Commissie mee dat zij twijfels had ten aanzien van het volgende:

i) de berekening van het steunbedrag en de vergoeding van het risicoschild;

ii) de vraag of het herstructureringsplan de bank opnieuw levensvatbaar op lange termijn kan maken;

iii) de vraag of de maatregelen om mededingingsvervalsingen ten gevolge van de steun te beperken, afdoende en doeltreffend zijn;

iv) de vraag of de steun tot het noodzakelijke minimum beperkt is en of de lasten correct met de eigenaars van de bank zijn gedeeld.

(111) Op het tijdstip waarop het risicoschild werd ingevoerd, voerde Duitsland aan dat daarmee een steunbedrag van 1,6 miljard EUR was gemoeid. In het inleidingsbesluit betwijfelde de Commissie of het steunbedrag correct was berekend, met name omdat er geen waardering van de ABS-portefeuille gepland was, en beklemtoonde zij dat de vergoeding van 50 basispunten beduidend lager was dan de prijs die een investeerder in een markteconomie zou verwachten.

(112) Voorts had de Commissie twijfels over de aannames die aan het herstructureringsplan ten grondslag lagen en was zij bezorgd over de levensvatbaarheid van de dochterondernemingen HGAA en MBK van de bank. Daarnaast stelde Commissie vast dat er geen duidelijke verbintenis was voorgesteld dat HGAA, mkb en Banque LB Lux SA tegen […] zouden worden verkocht.

(113) Volgens de Commissie volstond de voorgenomen vermindering van het balanstotaal en de risicogewogen activa niet om de mededingingsvervalsingen zoveel mogelijk te beperken, omdat een aanzienlijk deel van die vermindering in elk geval nodig zou zijn om de bank opnieuw levensvatbaar te maken.

(114) Bovendien verklaarde de Commissie dat zij verdere gedrags- en structurele maatregelen verwachtte om de mededingingsvervalsingen verder te beperken, en noemde zij in dat verband een mogelijke verkoop van LBS.

(115) Met betrekking tot de voorwaarde dat de steun tot het minimum beperkt moet zijn, stelde de Commissie vast dat er geen duidelijke voorstellen waren ingediend om de lasten met de aandeelhouders te delen.

(116) In het reddingsbesluit HGAA werd de formele onderzoeksprocedure uitgebreid tot de steun die Oostenrijk in december 2009 aan HGAA had verleend. De Commissie stelde daarin de vraag of die maatregelen aanvullende steun voor BayernLB konden vormen. De Commissie stelde voorts vast dat de redding van HGAA en de daaruit voortvloeiende verplichting de boekwaarde af te schrijven, een bedreiging voor de levensvatbaarheid van BayernLB konden vormen. Daarnaast stelde de Commissie vast dat BayernLB ermee had ingestemd HGAA op termijn te verkopen om de mededingingsvervalsingen te beperken, maar dat de verkoop van HGAA niet als een dergelijke maatregel kon worden beschouwd, omdat de verkoop nodig leek te zijn om BayernLB opnieuw levensvatbaar te maken. De Commissie betwijfelde dus of de door BayernLB voorgestelde maatregelen globaal genomen volstonden om mededingingsvervalsingen te beperken.

4. **OPMERKINGEN VAN DUITSLAND**

(117) Duitsland betwist niet dat de kapitaalinjectie, het risicoschild en de verstrekte waarborgen staatssteun vormen. Duitsland voert aan dat het kapitaal van BayernLabo dat aan BayernLB wordt overgedragen, geen staatssteun vormt, omdat de overdracht enkel dient om een deel van de ontvangen steun terug te betalen en het kapitaal van BayernLB te verminderen. Volgens Duitsland genoot BayernLB het voordeel van het kapitaal van BayernLabo al vóór de overdracht, zodat het steunbedrag in elk geval lager is dan het overgedragen bedrag.

(118) Naar aanleiding van de besprekingen over de reële waarde in het economisch verkeer van de ABS-portefeuille op 31 december 2008 en de conclusie van de Commissie op basis van het deskundigenverslag dat de reële waarde in het economisch verkeer 83,87 % van de nominale waarde is, meldde Duitsland dat het geen nieuwe en uitgebreide herwaardering zou vragen. Voorts aanvaardt Duitsland de marktwaarde van 11,753 miljard EUR, wat op 60 % van de nominale waarde neerkomt.

(119) Duitsland betwijfelt of het verschil van 1,96 miljard EUR tussen de overnameprijs en de reële waarde in het economisch verkeer volledig moet worden teruggevorderd. Duitsland betwist met name dat de terugvordering in […] moet plaatsvinden, omdat de bank niet over een toereikende eigenvermogensreserve beschikt. Om dezelfde redenen is Duitsland het niet eens met het voorgestelde tempo voor de terugbetaling van de stille inbrengen.

5. BEOORDELING VAN DE STEUN AAN BAYERNLB

(120) Bij de beoordeling van de herstructureringssteun moet alle steun die BayernLB sinds 2008 heeft ontvangen, in aanmerking worden genomen.

1. Is er sprake van staatssteun?

(121) In artikel 107, lid 1, van het Verdrag is het volgende bepaald: „Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.”.

(122) Een maatregel is staatssteun, als de volgende voorwaarden vervuld zijn: de maatregel wordt met staatsmiddelen bekostigd; de maatregel begunstigt bepaalde ondernemingen of de productie van bepaalde goederen; dat voordeel is selectief; en de maatregel vervalst de mededinging of dreigt die te vervalsen en kan het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloeden. Al die voorwaarden moeten vervuld zijn om een maatregel als staatssteun te kunnen aanmerken.

(123) De Commissie blijft bij haar standpunt dat alle steunmaatregelen die voorwaarden vervullen, zoals hieronder toegelicht onder a) tot en met e).

a) *De herkapitalisatie door de deelstaat Beieren*

(124) De Commissie stelde in het reddingsbesluit vast dat alle in overweging 122 uiteengezette voorwaarden vervuld zijn. De versterking van het kapitaal van BayernLB met 10 miljard EUR vormt derhalve staatssteun ([35]). Een particuliere investeerder zou een onderneming in moeilijkheden onder geen beding een dergelijk bedrag ter beschikking stellen. Als steunelement van de kapitaalinjectie in de bank moet bijgevolg de nominale waarde van die herkapitalisatie in aanmerking worden genomen. In overeenstemming met de bestaande praktijk van de Commissie ([36]) moet het steunbedrag dus gelijk zijn aan de nominale waarde van de kapitaalinjectie, namelijk 10 miljard EUR.

b) *Het risicoschild*

(125) De Commissie stelde ook in verband hiermee in het reddingsbesluit vast dat alle voorwaarden in artikel 107, lid 1, van het Verdrag vervuld waren. Het risicoschild vormt dus staatssteun. Die analyse is inmiddels bevestigd in de mededeling van de Commissie betreffende de behandeling van aan een bijzondere waardevermindering onderhevige activa in de communautaire banksector (hierna „de mededeling inzake probleemactiva” genoemd) ([37]). Daarin worden concrete richtsnoeren voor de toepassing van de staatssteunregels op maatregelen voor activaondersteuning gegeven, opdat de staatssteunregels op dezelfde wijze op de maatregelen voor activaondersteuning van de lidstaten zouden worden toegepast.

(126) De betrokken maatregel dateert van vóór de goedkeuring van de mededeling inzake probleemactiva, maar de Commissie moet de op het tijdstip van haar besluit geldende wetgeving en richtsnoeren toepassen, zonder rekening te houden met de datum waarop de steunmaatregelen werden ontworpen of aangemeld ([38]). In de huidige financiële crisis heeft de Commissie de mededeling inzake probleemactiva al toegepast op maatregelen die vóór de bekendmaking van de mededeling werden aangemeld ([39]).

([35]) Zie voetnoot 3.

([36]) Zie Beschikking 2009/775/EG van de Commissie van 21 oktober 2008 betreffende steunmaatregel C 10/08 (ex NN 7/08) die door Duitsland is toegekend voor de herstructurering van IKB Deutsche Industriebank AG (PB L 278 van 23.10.2009, blz. 32); besluit van de Commissie van 18 november 2009 in zaak N 428/09, Lloyds (PB C 46 van 24.2.2010, blz. 2); besluit van de Commissie van 20 mei 2010 in zaak N 256/09, Ethias (PB C 252 van 18.6.2010, blz. 5); besluit van de Commissie van 4 november 2009 in zaak C 32/09, Sparkasse KölnBonn (PB C 2 van 6.1.2010, blz. 1).

([37]) PB C 72 van 26.3.2009, blz. 1.

([38]) Zie het arrest van 11 december 2008, zaak C-334/07 P, Commissie/Freistaat Sachsen, Jurispr. 2008, blz. I-9465, punt 53, waarin het Hof van Justitie bevestigde dat een aangemelde maatregel moet worden beoordeeld op grond van de regels die op het tijdstip van het besluit gelden.

([39]) Zie Besluit 2010/606/EU van de Commissie van 26 februari 2010 betreffende steunmaatregel C 9/09 (ex NN 45/08, NN 49/08 en NN 50/08) door het Koninkrijk België, de Franse Republiek en het Groothertogdom Luxemburg ten uitvoer gelegd ten faveure van Dexia NV (PB L 274 van 19.10.2010, blz. 54, overweging 153); besluit van de Commissie van 20 september 2011 in zaak C 29/09, HSH, nog niet gepubliceerd, overweging 155.

(127) Het door de deelstaat Beieren verstrekte risicoschild valt binnen het toepassingsgebied van de mededeling inzake probleemactiva. In de punten 32 e.v. van die mededeling zijn de belangrijkste beginselen vastgesteld om te bepalen welke activa in aanmerking komen en die in categorieën („pakketten") in te delen. De ABS-portefeuille van BayernLB bevat uiteenlopende onderliggende effecten. Effecten op onderpand van niet-zakelijke hypotheken, zowel prime als subprime, maken ongeveer de helft van de portefeuille uit. Andere grote onderdelen van de portefeuille zijn effecten op onderpand van zakelijke hypotheken, schuldobligaties op onderpand en andere effecten op onderpand van activa met betrekking tot handels- en consumentenvorderingen. Al die vormen van effecten op onderpand van activa zijn in tabel 1 van bijlage III bij de mededeling inzake probleemactiva opgenomen en komen dus voor een maatregel voor activaondersteuning in aanmerking.

(128) Volgens punt 39 van de mededeling inzake probleemactiva is het steunbedrag in een maatregel voor activaondersteuning het verschil tussen de overnameprijs van de activa en hun marktprijs. De overnameprijs, zijnde de nominale waarde van 19,589 miljard EUR minus de eersteverliestranche van 1,2 miljard EUR, bedraagt 18,389 miljard EUR. De marktwaarde van de portefeuille bedraagt ongeveer 11,8 miljard EUR ([40]). Het verschil tussen de overnameprijs en de marktwaarde is dus gelijk aan of hoger dan het bedrag van de verliezen die door de tweedeverliesgarantie worden gedekt (4,8 miljard EUR). De garantie moet dan ook in haar geheel als staatssteun worden beschouwd. Het met het risicoschild gemoeide steunbedrag is dus 4,8 miljard EUR.

c) *De garanties voor verplichtingen*

(129) De door SoFFin in het kader van het Duitse reddingspakket verstrekte garanties voor verplichtingen voor een bedrag van 15 miljard EUR ([41]) vormen staatssteun.

d) *De reddingsmaatregelen van Oostenrijk*

(130) Om te beginnen is de reddingsmaatregel ten gunste van HGAA van december 2009 voor de BayernLB-groep een voordeel gebleken, omdat de bank anders haar dochteronderneming HGAA zelf had moeten herkapitaliseren ([42]). Na de nationalisering van HGAA door Oostenrijk heeft BayernLB echter afstand van haar belang in HGAA gedaan, die daardoor niet langer deel uitmaakt van BayernLB en het voorwerp van een afzonderlijke staatssteunprocedure vormt. Dit besluit heeft geen invloed op die procedure.

(131) Ten tweede heeft Oostenrijk BayernLB in het kader van de nationalisering van HGAA een directe garantie met betrekking tot het HGAA ter beschikking gestelde bedrag van 2,638 miljard EUR verstrekt. Die maatregel was duidelijk met staatsmiddelen bekostigd. Zonder de nationalisering van HGAA en de verstrekking van de garantie was BayernLB waarschijnlijk een groot deel van haar middelen kwijtgeraakt. HGAA verkeerde in een noodsituatie en BayernLB werd door de staatsgarantie in verhouding tot de omvang van de noodsituatie van HGAA van het kredietrisico ontlast. De garantie vormt dus een economisch voordeel voor BayernLB. Omdat BayernLB in verschillende lidstaten in de door een sterke internationale mededinging gekenmerkte financiële sector actief is, moet worden aangenomen dat dit voordeel het handelsverkeer in de interne markt ongunstig kan beïnvloeden en de mededinging kan vervalsen. De staatsgarantie van Oostenrijk voor de financiering die BayernLB HGAA ter beschikking bleef stellen, vormt staatssteun ten gunste van BayernLB.

e) *Het aan BayernLB overgedragen kapitaal van BayernLabo*

(132) In haar beschikking van 20 oktober 2004 in de zaak Bayerische Landesbank-Girozentrale ([43]) stelde de Commissie vast dat de overdracht van staatsmiddelen (uitstaande vorderingen uit hoofde van leningen ter bevordering van woningbouw) aan BayernLB, via BayernLabo, in de jaren 1994 en 1995 staatssteun vormde waardoor het eigen vermogen van BayernLB werd verhoogd. De Commissie concludeerde op grond van het beginsel van de investeerder in een markteconomie dat de overdracht steun vormde, omdat geen enkele investeerder in een markteconomie onder dezelfde voorwaarden kapitaal zou hebben overgedragen, in het bijzonder gelet op de overeengekomen vergoeding voor de overgedragen middelen, die door de Commissie te laag werd geacht. Na een wijziging van de statuten van BayernLB konden de overgedragen activa vanaf 5 maart 2004 echter niet langer dienen als buffer voor de commerciële activiteiten van BayernLB, doch slechts als garantie. In haar beschikking was de Commissie van oordeel dat de wijziging met zich meebracht dat het kapitaal vanaf die datum niet langer staatssteun vormde. De Commissie concludeerde echter dat het verschil tussen de eerder overeengekomen vergoeding, die zij te laag had geacht, en de passende vergoeding tot die datum onrechtmatige steun vormde, die moest worden teruggevorderd.

([40]) 60 % van de nominale waarde, zie punt 26 van het inleidingsbesluit.
([41]) Zie voetnoot 21.
([42]) In dit verband voerde Duitsland aan dat de doelstelling altijd een financiële herstructurering van HGAA is geweest, zelfs als Oostenrijk niet was tussengekomen.
([43]) Zie voetnoot 15.

(133) Ter versterking van haar kapitaaltoereikendheid zal BayernLB nu een deel van de winstreserve van BayernLabo, die niet langer voor de activiteiten van BayernLabo nodig is, naar de kernbank overboeken. Daardoor zal een deel van het kapitaal of de opbrengsten daarvan, dat vroeger niet als buffer voor de commerciële activiteiten van BayernLB kon worden gebruikt, van aard veranderen en niet langer slechts in het geval van insolventie als garantie kunnen dienen. Door die wijziging wordt van het oorspronkelijke doel van het kapitaal, namelijk eigenvermogensreserve in een insolventiescenario, afgeweken. Door de definitieve overdracht van dit kapitaal van BayernLabo aan de kernbank wordt de gebruiksbeperking beëindigd, zodat BayernLB het zonder beperking kan gebruiken. BayernLB zal BayernLabo of de deelstaat Beieren niet langer voor dat recht vergoeden. Wanneer de deelstaat Beieren het kapitaal definitief aan BayernLB overdraagt, zal BayernLB dus van de deelstaat een voordeel ontvangen. Omdat BayernLB in verschillende lidstaten in de door een sterke internationale mededinging gekenmerkte financiële sector actief is, moet worden aangenomen dat dit voordeel het handelsverkeer in de interne markt ongunstig kan beïnvloeden en de mededinging kan vervalsen. De overdracht van 1 miljard EUR kapitaal van BayernLabo aan BayernLB vormt dus staatssteun.

f) *Conclusie met betrekking tot het totale bedrag van de steun*

(134) De steun die Duitsland aan BayernLB via kapitaalversterking (kapitaalinjectie van 10 miljard EUR in het kader van de reddingsmaatregel van 2008, overdracht van 1 miljard EUR kapitaal van BayernLabo in 2012 en het risicoschild van 4,8 miljard EUR) heeft verleend, bedraagt in totaal 15,8 miljard EUR. Dat bedrag stemt overeen met ongeveer 8 % van de risicogewogen activa van BayernLB in 2008 (198 miljard EUR). Daarnaast verstrekten Duitsland en Oostenrijk BayernLB garanties tot 17,638 miljard EUR.

2. **Verenigbaarheid van de steun met de interne markt**

a) *Toepassing van artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag*

(135) Overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag kunnen steunmaatregelen van de staten als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd als ze worden verleend „om een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen". In haar goedkeuring van het Duitse reddingspakket erkende de Commissie dat het risico bestond dat de Duitse economie ernstig zou worden verstoord en dat staatssteun voor de banken die verstoring wellicht kon opheffen. Hoewel de economie sinds begin 2010 geleidelijk aantrekt, blijft de Commissie gezien de onlangs opnieuw opgetreden spanning op de financiële markten van oordeel dat de voorwaarden waaronder staatssteun op grond van artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag kan worden goedgekeurd, vervuld zijn. In december 2011 bevestigde de Commissie dit standpunt door een mededeling betreffende de toepassing vanaf 1 januari 2012 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van de banken in het kader van de financiële crisis ([44]) goed te keuren, waarin zij de toepassing van die bepalingen verlengde.

(136) De ineenstorting van een bank die door een lidstaat als systeemrelevant wordt beschouwd, zoals BayernLB, zou direct op de financiële markten en dus de volledige economie van een lidstaat effect kunnen hebben. In het licht van de huidige broze situatie op de financiële markten baseert de Commissie haar beoordeling van staatssteunmaatregelen in de banksector dus verder op artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag.

b) *Toetsing van de maatregel voor activaondersteuning aan de mededeling inzake probleemactiva*

(137) In het inleidingsbesluit betwijfelde de Commissie of het risicoschild verenigbaar was. In samenhang met artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag moet op grond van de mededeling inzake probleemactiva worden nagegaan of de betrokken activa op grond van artikel 32 van de mededeling voor ondersteuning in aanmerking komen.

Activabeheer

(138) In punt 46 van de mededeling inzake probleemactiva is bepaald dat, hoewel het aan de lidstaten staat om het meest geschikte model voor ondersteuning van bankactiva te kiezen, ervoor moet worden gezorgd, teneinde de bank te helpen zich op het herstel van haar levensvatbaarheid te concentreren en mogelijke belangenconflicten te voorkomen, dat er een duidelijke functionele en organisatorische scheiding bestaat tussen de bank en haar probleemactiva, met name ten aanzien van het management, het personeel en de klanten.

(139) Hoewel de deelstaat Beieren BayernLB door verstrekking van een garantie tegen verliezen uit de ABS-portefeuille beschermt, blijven alle afgeschermde activa op de balans van BayernLB.

([44]) PB C 356 van 6.12.2011, blz. 7.

(140) De Commissie erkent dat een volledige scheiding van de betrokken activa en de personeelsleden die die activa beheren, bij een garantie van de omvang als het risicoschild moeilijk zou kunnen zijn en de doelstelling de verwachte verliezen te beperken, in gevaar zou kunnen brengen. Er bestaat dus geen verplichting dat de portefeuillemanagers zich uitsluitend met het beheer van de afgeschermde activa bezighouden of dat zij op een andere manier van de andere activa van de bank gescheiden worden gehouden.

(141) Voorts is de Commissie van oordeel dat Duitsland afdoende waarborgen heeft ingevoerd om belangenconflicten te voorkomen en ervoor te zorgen dat de verliezen op de afgeschermde activa tot het minimum worden beperkt ([45]). BayernLB heeft met name een interne herstructureringseenheid opgericht, waaraan verschillende portefeuilles zijn overgedragen. De herstructureringseenheid heeft tot taak die portefeuilles af te bouwen, en ziet ook toe op de inkrimping van de bedrijfsactiviteiten in andere eenheden van BayernLB. De herstructureringseenheid is functioneel en organisatorisch gescheiden van de andere eenheden van BayernLB ([46]).

Waardering van de afgeschermde portefeuille

(142) De Commissie gaf externe deskundigen de opdracht de ABS-portefeuille te waarderen. In overeenstemming met de bestaande praktijk van de Commissie stelde het team deskundigen van de Commissie de reële waarde in het economisch verkeer van de ABS-portefeuille van BayernLB vast op 83,87 % van de nominale waarde. De reële waarde in het economisch verkeer is gelijk aan 16,429 miljard EUR.

Volledige transparantie en openheid van zaken vooraf

(143) Op grond van punt 20 van de mededeling inzake probleemactiva moeten de in aanmerking komende banken bij steunaanvragen vooraf volledige transparantie en openheid van zaken geven over bijzondere waardeverminderingen op de onder de ondersteuningsmaatregelen vallende activa, op de grondslag van een adequate waardering, gecertificeerd door erkende onafhankelijke deskundigen en gevalideerd door de betrokken toezichthouder. De Commissie heeft uitvoerige informatie over de afgeschermde portefeuille ontvangen. Het kapitaalondersteunend effect van 1,28 miljard EUR werd in april 2010 door BaFin bevestigd. De Commissie erkent dus dat aan dit criterium voldaan is.

Lastenverdeling

(144) Op grond van het in de mededeling inzake probleemactiva vastgelegde beginsel van lastenverdeling moeten de banken de met de probleemactiva gemoeide verliezen zoveel mogelijk zelf dragen. De activa zouden dus in beginsel moeten worden overgedragen tegen een prijs die gelijk is aan of lager dan de reële waarde in het economisch verkeer. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door een voorafgaande afschrijving waarbij de waarde van de activa op de reële waarde in het economisch verkeer wordt gebracht. In punt 24 van de mededeling is bepaald dat wanneer het niet mogelijk is vooraf tot een volledige lastenverdeling te komen, van de bank mag worden verlangd dat zij in een later stadium tot het dekken van de verliezen of de risico's bijdraagt, bijvoorbeeld in de vorm van terugvorderingsclausules of door een eersteverliesclausule ten laste van de bank.

(145) In deze zaak vond de ondersteuning van de probleemactiva plaats zonder dat de ABS-portefeuille voorafgaandelijk tot de reële waarde in het economisch verkeer was afgeschreven. Met het oog op lastenverdeling moest BayernLB echter het eerste verlies van 1,2 miljard EUR dragen.

(146) De reële waarde in het economisch verkeer, die door de Commissie op 83,87 % van de nominale waarde is vastgesteld, bedraagt 16,429 miljard EUR. De „overnameprijs" van 18,349 miljard EUR ligt dus, na aftrek van het eerste verlies, 1,960 miljard EUR boven de reële waarde in het economisch verkeer. Overeenkomstig punt 41 van de mededeling inzake probleemactiva moet dit bedrag, de zogenaamde „transfer-delta", van BayernLB worden teruggevorderd, hetzij onmiddellijk hetzij in een later stadium.

(147) Bij een dergelijke terugvordering moet de begunstigde bank het bedrag boven de reële waarde in het economisch verkeer, dat onder de garantie valt, volledig terugbetalen. Indien geen volledige terugvordering mogelijk is, zullen verreikende maatregelen moeten worden getroffen om de mededingingsvervalsingen te beperken. De Commissie ziet echter geen reden waarom een volledige terugvordering in deze zaak niet mogelijk zou zijn.

(148) De Commissie noteert dat BayernLB thans bereid is in de zes jaar tot 2015 een aanvullende jaarlijkse premie van 3,75 % op een deel van de garantie ten belope van 2 miljard EUR, d.w.z. 75 miljoen EUR per jaar, en een bijzondere betaling van 45 miljoen EUR per jaar te betalen, d.w.z. in totaal 120 miljoen EUR per jaar. Die regeling zou gelijkstaan met een jaarlijkse terugbetaling van 120 miljoen EUR.

(149) Dit laat een saldo van 1,24 miljard EUR (terug te vorderen bedrag van 1,96 miljard EUR minus de in overweging 148 vermelde zes jaarlijkse betalingen van 120 miljoen EUR), dat mettertijd nog zou moeten worden terugbetaald. BayernLB voert aan dat zij dat bedrag niet zal kunnen betalen (zie overweging 119).

([45]) Zie bijlage I, punt 3.
([46]) Zie de overwegingen 52 en 71.

(150) De Commissie is echter van oordeel dat een terugvordering van een nominaal bedrag van 1,96 miljard EUR tegen 2019 haalbaar is. Volgens punt 41 van de mededeling inzake probleemactiva zou een gedeeltelijke terugbetaling slechts toelaatbaar zijn indien de volledige terugvordering tot de technische insolventie van BayernLB zou leiden. De Commissie gelooft echter niet dat dit zou gebeuren als de terugbetalingen in de tijd, tot zelfs na de herstructureringsperiode, worden gespreid. Een dergelijke aanpak is niet in strijd met punt 41 van de mededeling inzake probleemactiva, omdat daarin geen sprake is van een specifieke termijn, maar wel van terugvordering „in een later stadium". Die interpretatie is in overeenstemming met de bestaande praktijk van de Commissie ([47]). De Commissie is dus van oordeel dat aan de in de mededeling inzake probleemactiva vereiste lastenverdeling zou zijn voldaan indien tegen 2019 een volledige terugvordering wordt verwezenlijkt.

Vergoeding

(151) In punt 78 van het inleidingsbesluit beklemtoonde de Commissie dat de vergoeding van 50 basispunten die op dat tijdstip door de bank werd betaald, beduidend lager was dan de prijs die een investeerder in een markteconomie zou verwachten.

(152) De Duitse autoriteiten hebben zich inmiddels ertoe verbonden dat BayernLB op het kapitaalondersteunend effect een premie van 6,25 % zal betalen. Een dergelijke premie is op het niveau dat in de bestaande praktijk van de Commissie werd goedgekeurd ([48]).

(153) Op basis van het voorgaande zou BayernLB een kapitaalondersteunend effect van 1,28 miljard EUR tegen 6,25 % moeten vergoeden. BayernLB heeft zich bereid verklaard vanaf 1 januari 2010 […] een basispremie van 6,25 % op het kapitaalondersteunend effect van 1,28 miljard EUR te betalen, dat wil zeggen 80 miljoen EUR per jaar.

Conclusie over de verenigbaarheid van het risicoschild met de interne markt

(154) Omdat BayernLB voor de garantie met betrekking tot de activa een passende vergoeding van 80 miljoen EUR per jaar betaalt, kan de garantie voor de activa van de ABS-portefeuille verenigbaar worden geacht met de interne markt, mits Duitsland het saldo van het overnameverschil van 1,96 miljard EUR volledig terugvordert teneinde de overnameprijs in overeenstemming te brengen met de reële waarde in het economisch verkeer. Om het bedrag volledig terug te vorderen, moet aan de in bijlage II bij dit besluit opgelegde voorwaarden worden voldaan. In het licht van die overwegingen zijn de in het inleidingsbesluit geuite twijfels weggenomen.

c) *Verenigbaarheid van de herstructureringssteun*

(155) Alle maatregelen die de Commissie als staatssteun heeft aangemerkt, werden in het kader van de herstructurering van BayernLB getroffen. In dit besluit moet de Commissie al die maatregelen onderzoeken, met inbegrip van de door Oostenrijk genomen maatregel. In de mededeling betreffende het herstel van de levensvatbaarheid en de beoordeling van de herstructureringsmaatregelen in de financiële sector in de huidige crisis met inachtneming van de staatssteunregels (hierna „de herstructureringsmededeling" genoemd) ([49]) zijn de regels opgenomen die in de huidige crisis op steunverlening aan financiële instellingen van toepassing zijn. Volgens de herstructureringsmededeling is de herstructurering van een financiële instelling in het kader van de huidige financiële crisis overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), van het Verdrag met de interne markt verenigbaar, mits de levensvatbaarheid van de bank wordt hersteld, de begunstigde een passende eigen bijdrage levert (lastenverdeling) en de steun tot het noodzakelijke minimum beperkt blijft, en er afdoende maatregelen zijn getroffen om mededingingsvervalsingen te beperken.

(156) Bij de analyse van de herstructurering van een bank in het kader van de huidige financiële crisis onderzoekt de Commissie de steunmaatregelen waardoor de bank beter wordt gekapitaliseerd. Het behoort niet tot haar bestaande praktijk om liquiditeitsbijstand of -garanties grondig te controleren verder dan hun normale rol in de herstructurering. In deze context stelt de Commissie zich op het standpunt dat de garanties voor verplichtingen en de liquiditeitsgaranties van Duitsland en Oostenrijk verenigbaar zijn met de interne markt.

([47]) Zie bijvoorbeeld Besluit 2010/395/EU van de Commissie van 15 december 2009 betreffende steunmaatregel C 17/09 (ex N 265/09) van Duitsland voor de herstructurering van de Landesbank Baden-Württemberg (PB L 188 van 21.7.2010, blz. 1).

([48]) Zie het besluit Landesbank Baden-Württemberg, overwegingen 64 en 65. Volgens de huidige wetgeving moet het wettelijk vereiste eigen vermogen voor ten minste 50 % uit Tier 1-kapitaal bestaan. Het eigen vermogen voldoet m.a.w. aan de wettelijke vereisten als het voor ten minste 50 % uit Tier 1-kapitaal bestaat en ten hoogste 50 % uit Tier 2-kapitaal. Omdat er volgens de aanbeveling van de Europese Centrale Bank van 20 november 2008 aangaande de tarifering van herkapitalisatie tussen de prijs voor Tier 1-kapitaal en de prijs voor Tier 2-kapitaal een verschil van 1,5 % bestaat, is een vermindering van de vergoeding voor Tier 2-kapitaal van 150 basispunten passend. Als overeenkomstig de mededeling „De herkapitalisatie van financiële instellingen in de huidige financiële crisis: beperking van steun tot het noodzakelijke minimum en bescherming tegen buitensporige mededingingverstoringen" (PB C 10 van 15.1.2009, blz. 2); hierna „de herkapitalisatiemededeling" genoemd) wordt aangenomen dat 7 % een passende vergoeding is voor Tier 1-kapitaal zonder liquiditeitstoevoer, zou het Tier 2-kapitaal tegen 5,5 % moeten worden vergoed. Het gemiddelde van die twee tarieven is 6,25 %.

([49]) PB C 195 van 19.8.2009, blz. 9.

Steun beperkt tot het minimum

(157) Volgens de herstructureringsmededeling zou herstructureringssteun ervoor moeten zorgen dat de bank opnieuw levensvatbaar kan worden, maar beperkt moeten zijn tot het noodzakelijke minimum om dat resultaat te bereiken. In punt 99 van het inleidingsbesluit stelde de Commissie vast dat het herstructureringsplan geen verreikende voorstellen omvatte om de steun tot het minimum te beperken.

(158) De Commissie wijst erop dat BayernLB een kapitaalinjectie van 10 miljard EUR heeft ontvangen, wat het hoogste bedrag is van alle Duitse Landesbanken. In de EBA-stresstest van december 2011 lag de EBA-tier 1-kernkapitaalratio van BayernLB op 10 %. Van de 13 Duitse financiële instellingen die aan de stresstest deelnamen, was BayernLB het vierde beste gekapitaliseerd: zij was beter gekapitaliseerd dan alle andere Duitse banken die staatssteun hadden ontvangen ([50]) (met uitzondering van HRE) en beter gekapitaliseerd dan de andere grootbanken die geen kapitaalsteun hadden ontvangen, zoals Deutsche Bank en Helaba Landesbank Hessen-Thüringen. Als een deel van het kapitaal niet zou worden terugbetaald, zou BayernLB het extra kapitaal dat in de vorm van staatssteun ter beschikking is gesteld, kunnen gebruiken om agressief te concurreren buiten haar vroegere geografische activiteitengebied ten koste van andere banken, in het bijzonder andere Landesbanken ([51]). Een beperking van het kapitaal is dus nodig om de mededingingsvervalsingen te beperken.

(159) Als BayernLB daarenboven haar kapitaal niet op rationele wijze hoeft te gebruiken, zou zij van concurrentiedruk afgeschermd zijn. Zij zou dan kapitaal op suboptimale wijze kunnen gebruiken, wat op lange termijn zou kunnen leiden tot rendementen die onder het gemiddelde liggen. Een dergelijke overkapitalisatie zou kunnen worden gebruikt om verliezen van onvoorzichtige investeringen te absorberen en ertoe kunnen leiden dat het kredietrisico niet doeltreffend wordt gecontroleerd. Overkapitalisatie zou dus niet de juiste stimulansen creëren om ervoor te zorgen dat de bank opnieuw levensvatbaar wordt. Daarenboven zou een buitensporige kapitalisatie de bank ook beletten een concurrerend rendement op eigen vermogen te realiseren ([52]).

(160) Ondanks deze moeilijkheden heeft Duitsland geen oplossing voorgesteld waardoor het overtollige kapitaal zou worden terugbetaald.

(161) De Commissie wijst er echter op dat de kapitaalverhoging uit een kapitaalinjectie van 7 miljard EUR en een stille inbreng van 3 miljard EUR bestaat. De stille inbreng is een terugbetaalbaar instrument. Voorts werd dit instrument de bank ter beschikking gesteld voordat over de Bazel III-voorschriften overeenstemming was bereikt, en zal het na omzetting van die voorschriften niet langer als EBA-tier 1-kapitaal kwalificeren. Omdat dit instrument een coupon van 10 % heeft, zal het op middellange termijn economisch gezien een dure herfinancieringsbron worden en de mogelijkheden van BayernLB voor winstverdeling beperken, waardoor de bank opnieuw onaantrekkelijk wordt voor nieuwe kapitaalverstrekkers.

(162) Daarnaast is de bank volgens het herstructureringsplan van plan om in de loop van de herstructureringsperiode winst te maken. Die winsten zouden niet kunnen worden verdeeld, omdat BayernLB in herstructurering is. Wanneer dit samen wordt bekeken met de vermindering van de risicoposities waarin het herstructureringsplan voorziet, kan de kapitalisatie van de bank en daarmee ook haar terugbetalingscapaciteit elk jaar toenemen. Bovendien heeft Duitsland zich verbonden tot een aanvullende vermindering van de risicoposities naast die waarin in het herstructureringsplan is voorzien, waardoor nog eens 10 % van het kapitaal van BayernLB zou vrijkomen.

(163) Op basis daarvan heeft de Commissie Duitsland gevraagd een schema in te dienen om de stille inbreng van 3 miljard EUR terug te betalen, voordat die inbreng vanaf 2018 niet langer aan alle voorwaarden zal voldoen om als wettelijk vereist kernkapitaal te worden erkend. Duitsland heeft vervolgens het in tabel 10 opgenomen terugbetalingsscenario verstrekt.

(164) De Commissie is van oordeel dat de steun tot het noodzakelijke minimum kan worden beperkt, als de stille inbreng van 3 miljard EUR wordt terugbetaald zoals aangegeven in tabel 10. Die terugbetaling is een passend middel, als ten eerste met de prognoses van de bank rekening wordt gehouden, en ten tweede met de meest recente prudentiële vereisten, op grond waarvan een kapitalisatie van meer dan 9 % Tier 1-kernkapitaal en een eigenvermogensreserve voorgeschreven zijn (wat ook het geval zal zijn op grond van de Bazel III-voorschriften). Op die basis, en mits de in bijlage II opgelegde voorwaarde van terugbetaling wordt nageleefd, is de Commissie van oordeel dat de herstructureringssteun beperkt is tot het noodzakelijke minimum om de bank opnieuw levensvatbaar te maken.

([50]) Zoals Commerzbank AG, Landesbank Baden-Württemberg, HSH Nordbank AG en NordLB.
([51]) In 2011 opende BayernLB bijvoorbeeld een kantoor in Düsseldorf.
([52]) Het in tabel 4 vermelde rendement op eigen vermogen is berekend op basis van een kapitaalratio van 10 %, maar zou niet worden gerealiseerd als BayernLB geen kapitaal terugbetaalt. Het is dus geen juiste voorstelling van het rendement op eigen vermogen dat zonder terugbetaling kan worden gerealiseerd.

(165) De Commissie merkt op dat het terugbetalingsschema op specifieke aannames in verband met de boekhoudkundige en prudentiële behandeling gebaseerd is, in het bijzonder wat BayernLabo betreft, hoewel er met betrekking tot het toepasselijke kader enige onzekerheid bestaat. Mochten de aannames wijzigen, dan zou de terugbetaling volgens tabel 11 moeten verlopen.

(166) De Commissie zal de levensvatbaarheid van de bank beoordelen op basis van het terugbetalingsschema en de bijdrage van de bank en haar aandeelhouders.

Herstel van de levensvatbaarheid op lange termijn

(167) Bij de beoordeling van een herstructureringsplan moet de Commissie nagaan of de bank zonder staatssteun op lange termijn opnieuw levensvatbaar kan worden (onderdeel 2 van de herstructureringsmededeling). In het inleidingsbesluit werd daaromtrent twijfel geuit.

(168) Volgens de herstructureringsmededeling wordt levensvatbaarheid op lange termijn bereikt wanneer een bank op eigen kracht op de markt kan concurreren om kapitaal, met inachtneming van de toepasselijke wettelijke voorschriften. Dit houdt in dat de bank in staat is al haar kosten te dekken en een passend rendement op eigen vermogen te bieden, rekening houdend met haar risicoprofiel. Om levensvatbaarheid op lange termijn te bereiken, moet voorts ofwel alle ontvangen staatssteun binnen een zekere termijn, zoals gepland op het tijdstip van de steunverlening, worden terugbetaald, ofwel moet daarover een marktconforme vergoeding worden betaald, zodat gegarandeerd is dat elke vorm van aanvullende staatssteun wordt beëindigd. Het herstel van de levensvatbaarheid zou uit interne maatregelen moeten voortvloeien en gebaseerd moeten zijn op een geloofwaardig herstructureringsplan, waarin de oorzaken van de problemen van de bank en haar zwakke punten zijn vermeld en wordt uitgelegd hoe de herstructureringsmaatregelen die zullen oplossen. Voor een succesvolle herstructurering moet de bank zich met name terugtrekken uit alle activiteiten die op middellange termijn structureel verliesgevend zouden blijven.

(169) De Commissie stelt vast dat aan die voorwaarde voldaan is, omdat het herstructureringsplan voorziet in een beduidende inkrimping van de omvang en de complexiteit van de activiteiten van de bank op de kapitaalmarkten en een inkrimping van haar buitenlandse activiteiten, zodat zij zich kan concentreren op haar kerncompetentie, namelijk commercial banking voor particulieren en kleine en middelgrote ondernemingen op haar regionale thuismarkten.

(170) In punt 13 van de herstructureringsmededeling is bepaald dat het herstructureringsplan gebaseerd moet zijn op aannames die worden vergeleken met passende sectorspecifieke benchmarks, die afdoende zijn aangepast om rekening te houden met de nieuwe aspecten van de huidige crisis op de financiële markten, en in een passend stressniveau moet voorzien.

(171) De Commissie stelt vast dat de door BayernLB verstrekte cijfers op internationale benchmarks zijn afgestemd. De macro-economische prognoses zijn in overeenstemming met die van internationale instellingen en de ramingen van de buitenlandse valutamarkt kunnen als conservatief worden beschouwd. De Commissie stelt dienaangaande vast dat de prognoses van BayernLB voor de EUR/USD-wisselkoers in 2016 van een zwakkere dollar uitgaan dan het niveau dat met de koopkrachtpariteit zou overeenstemmen, wat tot de conclusie leidt dat de opbrengsten van BayernLB in dollar op conservatieve wijze in euro zijn omgerekend. Prognoses voor een betrekkelijk hoge EUR/USD-wisselkoers hebben doorgaans een negatief effect op de voorspelde netto-opbrengsten, omdat BayernLB meer in dollar luidende activa heeft dan verplichtingen ([53]). Het voorspelde niveau van de dollar ten opzichte van de euro ligt onder het huidige niveau van de EUR/USD-wisselkoers en het niveau van de termijncurve.

(172) Volgens de door BayernLB verstrekte gevoeligheidsanalyse (overweging 89) zouden de winsten van de bank stijgen als in de prognoses van een sterkere dollar wordt uitgegaan. Die stijging kan worden verklaard doordat BayernLB meer activa dan verplichtingen in dollar heeft, zodat het bedrag in euro van de in dollar ontvangen nettobaten bij een sterkere dollar hoger is. Omdat BayernLB van een zwakkere dollar uitgaat dan blijkens de termijncurve door de financiële markten wordt verwacht, kan die aanname als stressbestendig worden beschouwd.

(173) De Commissie stelt voorts vast dat BayernLB haar prognoses heeft aangepast om met de negatieve effecten van een aantal aan de onderneming eigen aspecten (de uitspraak van de federale arbeidsrechtbank, mkb in Hongarije, kosten voor afdekking van buitenlandse valuta's, belastingtarief) rekening te houden. Dit bevestigt dat de financiële prognoses van de bank voorzichtig zijn en in voldoende mate met stress rekening houden.

(174) In de op 6 juni 2012 ingediende financiële prognoses wordt een geleidelijke terugkeer naar winstgevendheid voorspeld ten gevolge van een bescheiden stijging van de opbrengsten in combinatie met kostenbesparingen. De voorspelde opbrengsten zijn in overeenstemming met het in het verleden bereikte niveau. Met name de voorspelde opbrengsten uit risicoposities (capaciteit van de risicogewogen activa om opbrengst te genereren) zijn in overeenstemming met de prognoses van met BayernLB vergelijkbare kredietinstellingen. De prognoses in

([53]) Zie tabel 4.

tabel 4 liggen onder de in 2009 en 2010 bereikte niveaus ([54]). De Commissie acht de opbrengstprognoses dus voorzichtig. Alle onderdelen van de opbrengsten, en in het bijzonder de ontvangsten uit voorzieningen, zijn in overeenstemming met in het verleden bereikte niveaus voorspeld.

(175) BayernLB gaat ervan uit dat de voorzieningen voor verliezen in verband met kredietverlening in de loop van de herstructureringsperiode zullen dalen, wat in overeenstemming is met de aangenomen terugkeer naar groei op middellange termijn. BayernLB voorspelt een daling van de kosten met [15-30] % in de herstructureringsperiode, die uiteindelijk tot een kosten-batenratio van [30-60] % leidt. Dit is in overeenstemming met het niveau bij andere banken die staatssteun hebben ontvangen ([55]). De Commissie is van oordeel dat een verbetering van de kosten-batenratio noodzakelijk is voor het herstel van de levensvatbaarheid. Gelet op het bedrijfsmodel van BayernLB, zonder retailkantoren (die doorgaans tot een verhoging van de kosten-batenratio leiden), kunnen de historische niveaus van de kosten-batenratio niet als solide worden beschouwd.

(176) Met betrekking tot financiering staan de Landesbanken op middellange termijn voor het probleem dat de gewährträgerhaftete verplichtingen moeten worden vervangen. Die verplichtingen vormen voor de Landesbanken een goedkope herfinancieringsbron, die niet tegen dezelfde kosten kan worden vervangen. Eind 2010 had BayernLB voor 58 miljard EUR gewährträgerhaftete verplichtingen. Nagenoeg al die verplichtingen zullen eind eind 2015 vervallen. De Commissie stelt vast dat de vervallende gewährträgerhaftete verplichtingen meer dan gecompenseerd worden door de door BayernLB in juni 2011 voorspelde vermindering van het balanstotaal met 70 miljard EUR.

(177) Verdere aanvullende verminderingen die door de bank worden aangeboden, leidden tot een verbintenis van Duitsland dat de balans tot ongeveer 240 miljard EUR in totaal zal worden verminderd. Het in juni 2011 ingediende financieringsplan bevatte een aantal zwakke punten met betrekking tot de geloofwaardigheid van de beschikbaarheid van bepaalde financieringsbronnen. Om te beginnen was het plan gebaseerd op de aanname dat de deposito's van grote ondernemingen met [2-8] miljard EUR zouden stijgen, wat ten opzichte van het niveau van 2010 een toename met […] % is. Ten tweede werd voorspeld dat de via de spaarkassen bereikbare depot B-financiering met [1-5] miljard EUR zou stijgen, wat ten opzichte van het niveau van 2010 een toename met […] % is. Die bezwaren zijn door een aanvullende vermindering met [3-10] miljard EUR weggenomen, die via aanvullende verminderingen in financieringsintensieve bedrijfsactiviteiten (onroerend goed, grote ondernemingen en projectfinanciering) zal worden bereikt. Voorts heeft BayernLB overtuigende informatie over de beschikbare alternatieve financieringsbronnen verstrekt, in het bijzonder met betrekking tot de capaciteit meer gedekte obligaties (Pfandbriefe) uit te geven.

(178) De Commissie staat ook positief ten aanzien van de verminderde afhankelijkheid van ongedekte financiering op de interbankenmarkt, zoals blijkt uit tabel 6.

(179) In punt 13 van de herstructureringsmedeling is bepaald dat levensvatbaarheid op lange termijn wordt bereikt wanneer een bank in staat is een passend rendement op vermogen te bieden, rekening houdend met haar risicoprofiel. Zonder terugbetaling zou de bank niet voldoende rendement op eigen vermogen kunnen genereren om op de markt om kapitaal te kunnen concurreren. Na de herstructurering zou de bank, uitgaande van een kapitaalratio van 10 %, een rendement op eigen vermogen van [5-10] % realiseren. De berekening van het rendement op eigen vermogen in tabel 4 is gebaseerd op een kapitaalratio van 10 %, die door de EBA bij haar stresstest van december 2011 als Tier 1-kernkapitaalratio voor BayernLB werd vastgesteld. Die ratio wordt door BayernLB ook voor de voorstelling van het rendement op eigen vermogen in haar prognoses gebruikt (zie tabel 4). Zonder terugbetaling zou de kapitaalratio van de bank wezenlijk hoger liggen (zoals uitgelegd in overweging 159 zouden de kapitaalratio's van BayernLB slechts kunnen stijgen ten opzichte van het niveau van 10 % van december 2011, rekening houdend met de constante winsten die voor de periode worden voorspeld, indien die winsten zouden worden ingehouden), zodat het rendement op eigen vermogen onder dat niveau zou liggen.

(180) Door de door Duitsland toegezegde aanvullende vermindering van de risicoposities met 10 miljard EUR in combinatie met het in bijlage II opgenomen terugbetalingsschema zal het niveau van het rendement op eigen vermogen in 2016 opnieuw op ongeveer [7-12] % liggen. Die verbetering van het rendement op eigen vermogen is mogelijk doordat Duitsland zich ertoe heeft verbonden dat de verdere vermindering van de risicoposities op winstneutrale wijze zal worden bereikt. Dat een dergelijke winstneutrale vermindering mogelijk is, lijkt aannemelijk op basis van de twee illustratieve scenario's die de bank zou kunnen implementeren.

(181) De verminderingen kunnen echter slechts aan het levensvatbaarheidscriterium van een toereikend rendement voldoen, als het vrijgemaakte kapitaal voor de terugbetaling van het overtollige kapitaal van de bank wordt gebruikt. Het niveau van rendement op eigen vermogen dat aan het einde van de herstructureringsperiode wordt bereikt, is in overeenstemming met de prognoses van met BayernLB vergelijkbare kredietinstellingen ([56]).

([54]) Zie tabel 1.
([55]) Zie bijvoorbeeld Besluit 2012/477/EU.
([56]) Besluit 2010/395/EU, waarin de lidstaat zich ertoe verbindt dat de bank een rendement op eigen vermogen na belasting van ten hoogste 10 tot 12 % nastreeft; Besluit 2012/477/EU, waarin de bank in 2014 een rendement op eigen vermogen van 6,9 % moet bereiken, en besluit van de Commissie van 25 juli 2012 in zaak SA.34381 (2012/N), NordLB, waarin de bank in 2016 een rendement op eigen vermogen van 7,3 % moet bereiken, nog niet gepubliceerd.

(182) Volgens het in bijlage II opgenomen terugbetalingsschema zullen de stille inbrengen, die voor het rendement van de bank een belemmering vormen, volledig worden terugbetaald. Die stille inbrengen zouden tegen een veel hoger tarief dan het rendement op eigen vermogen van de bank moeten worden vergoed en zullen op grond van de Bazel III-voorschriften niet langer als wettelijk vereist kernkapitaal in aanmerking komen. Op grond van het ingediende herstructureringsplan worden ze volledig terugbetaald, terwijl de bank op een comfortabel niveau gekapitaliseerd blijft.

(183) Het niveau van het rendement op eigen vermogen moet in het licht van het risicoprofiel van de bank worden geanalyseerd. BayernLB is in het verleden ook buiten Duitsland actief geweest. Met name in de bedrijfsactiviteit grote ondernemingen heeft BayernLB krediet verschaft aan partijen zonder enige band met een BayernLB-klant in Duitsland en voor projecten waarvoor geen passend onderpand werd aangeboden. Bij de projectfinanciering ging het vooral om buitenlandse projecten met als enige betalingsgarantie de verwachte toekomstige kasstromen van het gefinancierde project.

(184) Duitsland heeft zich ertoe verbonden bij internationale activiteiten in die bedrijfsactiviteiten strenge limieten voor de risicogewogen activa te hanteren. Duitsland heeft voorts zich ertoe verbonden de activiteiten van de bank aan de hand van duidelijke definities te beperken tot klanten met een band met haar thuismarkt, om de kredietrisico's tegenover klanten zonder een klantenrelatie op basis van het regionale bedrijfsmodel van de bank te beperken. Die heroriëntering van de bedrijfsactiviteiten van de bank leidt tot een vermindering van het betrekkelijke risiconiveau. Tegen die achtergrond kan het voorspelde rendement op eigen vermogen van ongeveer [7-12] % aanvaardbaar worden geacht.

(185) In punt 13 van de herstructureringsmededeling is ook bepaald dat de bank aan het einde van de herstructureringsoperatie voldoende gekapitaliseerd moet zijn. De huidige en de waarschijnlijke kapitaaltoereikendheid zou dus op basis van een voorzichtige waardering aan de toepasselijke wettelijke voorschriften moeten voldoen ([57]). De Commissie heeft vastgesteld dat de aannames voorzichtig kunnen worden geacht en overeenkomstig punt 13 van de herstructureringsmededeling in voldoende mate met stress-events rekening houden. Voorts berusten de op verzoek van de Commissie verstrekte kapitaalprognoses op een terugbetalingsschema dat aantoont dat de huidige en de waarschijnlijke kapitaaltoereikendheid op de door de toezichthouder aangegeven niveaus ligt (zie overweging 79). Er is dus voldaan aan de meest recente wettelijke voorschriften, op grond waarvan een kapitaaltoereikendheid boven 9 % EBA-tier 1-kernkapitaal plus een kapitaalbuffer vereist is. Daarmee is ook voldaan aan de Bazel III-voorschriften.

(186) De Commissie ziet geen reden om met extra stress-events rekening te houden. Om te beginnen heeft de EBA bij haar berekeningen voor de stresstest van 9 % slechts met stress ten gevolge van staatsobligaties rekening gehouden, die in het geval van BayernLB niet beduidend is. Ten tweede werden bij de EBA-stresstest van juni 2011 macro- en individuele stress-events slechts op een EBA-tier 1-kernkapitaalratio van 5 % toegepast. De Commissie heeft momenteel geen aanwijzingen dat de EBA nu een stresstest zou verlangen waarin de benaderingen van de twee stresstests met elkaar worden gecombineerd. Een dergelijke combinatie werd evenmin bij de toetsing van de herstructurering van andere Duitse kredietinstellingen aan de staatssteunregels verlangd. In plaats daarvan heeft BaFin de kredietinstellingen slechts gevraagd om aan het vereiste van een EBA-tier 1-kernkapitaal van 9 % te voldoen ([58]). De Commissie kan vandaag dus slechts ervan uitgaan dat de vermoedelijke kapitaaltoereikendheid die zal worden verlangd, dezelfde is als die in de stresstest van december 2011 plus de in overweging 79 vermelde aanvullende eigenvermogensreserve. Die aanname is redelijk omdat in de planningen al rekening is gehouden met voorzienbare stressfactoren die eigen aan de bank zijn, en de macro-economische omgeving.

(187) De Commissie erkent in elk geval de rol van de financiële toezichthouder. De Commissie aanvaardt dat de in bijlage II opgelegde voorwaarde met betrekking tot terugbetaling van de jaarlijkse tranches door de toezichthouder moet worden goedgekeurd. De uitbetaling van tranches in dat terugbetalingsschema hangt ook af van de goedkeuring door BaFin. Indien BaFin de terugbetaling van een tranche verbiedt of niet goedkeurt, is de Commissie bereid de overeenstemmende verplichting tot terugbetaling van het betrokken bedrag als uitgesteld te beschouwen. Indien de uitgestelde terugbetaling van het bedrag ook in het volgende jaar niet wordt goedgekeurd of opnieuw wordt verboden, komt de uitvoering van het herstructureringsplan echter in gevaar; in dat geval moet Duitsland bij de Commissie een gewijzigd herstructureringsplan indienen.

(188) Het loutere feit dat de toezichthouder de terugbetaling verbiedt of niet goedkeurt, stelt de bank niet automatisch vrij van de verplichting tot terugbetaling; de bank moet daarvoor actie ondernemen. Indien de bank aan alle door de toezichthouder opgelegde eisen voldoet en daardoor niet kan terugbetalen, zou in beginsel aanvullend kapitaal moeten worden vrijgemaakt door verdere vermindering van de risicogewogen activa. Daarnaast moeten in beginsel voor alle vertragingen aanvullende compenserende maatregelen worden genomen ([59]). De Commissie benadrukt dus dat Duitsland in beginsel in het gewijzigde herstructureringsplan in aanvullende compenserende maatregelen moet voorzien. Dit blijkt uit punt 4 van bijlage II.

([57]) Zie punt 11 van de herstructureringsmededeling.
([58]) Besluit SA.34381 (2012/N), NordLB.
([59]) Zie besluit van de Commissie van 30 maart 2012 in zaak SA.34539 (2012/N), Commerzbank, nog niet gepubliceerd.

(189) Opgemerkt zij echter dat de Commissie, indien de wettelijke minimumkapitaalvereisten in de toekomst wezenlijk verder zouden gaan dan het niveau waarin dit besluit voorziet, een proportionele beoordeling moet verrichten zoals bedoeld in de derde zin van punt 14 van de mededeling van de Commissie betreffende de toepassing vanaf 1 januari 2012 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis ([60]), waardoor misschien een beperkte aanvullende herstructurering nodig wordt.

(190) Op grond van de herstructureringsmededeling moet ook worden beoordeeld of het herstructureringsplan een oplossing biedt voor bestaande of mogelijke zwakke punten in de corporategovernancestructuur. De Commissie stelt vast dat het herstructureringsplan in wezenlijke wijzigingen in de juridische structuur en de corporate governance van de bank voorziet, waardoor BayernLB minder kwetsbaar zal worden voor mogelijke ongewenste beïnvloeding door aandeelhouders en de onderneming beter zal kunnen worden bestuurd.

(191) Door de te nemen maatregelen zal BayernLB niet van haar concurrenten verschillen qua statuten, intern beleid en procedures, of de rol en samenstelling van haar bestuursorganen. Er zijn voldoende waarborgen dat er geen ondernemingsbesluiten worden genomen op andere dan economische gronden. Daarnaast wordt de kwaliteit van het toezicht op de onderneming aanzienlijk versterkt. De taken van de verschillende organen (aandeelhoudersvergadering, raad van bestuur en directie) zijn duidelijker en strenger afgebakend en de raad van bestuur zal professioneler worden door de opname van onafhankelijke deskundigen en doordat alle leden van de raad van bestuur voor een bekwaamheidsproef zullen moeten slagen.

(192) Het corporategovernancekader is verenigbaar met de vereisten voor particuliere ondernemingen en omvat de omzetting van de (vrijwillige) Duitse code voor corporate governance.

(193) De aandeelhoudersvergadering heeft de standaardbevoegdheden, zonder extra mogelijkheden om invloed uit te oefenen. Overeenkomstig de code voor corporate governance bestaat de raad van bestuur voor de helft uit onafhankelijke leden. De door BaFin ingevoerde kwaliteitseisen, waardoor nieuw benoemde leden van een raad van bestuur over een minimumbekwaamheid moeten beschikken, gelden voor alle leden van de raad van bestuur. Tijdens de herstructureringsperiode wordt de raad van bestuur voorgezeten door een onafhankelijk lid. Voorts wordt een audit- en risicocomité opgericht, dat overeenkomstig beste praktijken inzake corporate governance zal werken.

(194) Globaal genomen kan het herstructureringsplan van BayernLB de bank wellicht op lange termijn opnieuw levensvatbaar maken.

Eigen bijdrage van de bank

(195) In de herstructureringsmededeling is bepaald dat, om het steunbedrag tot het noodzakelijke minimum te beperken, de banken in de eerste plaats hun eigen vermogen moeten gebruiken voor de financiering van de herstructurering en dat de aan de herstructurering verbonden kosten niet alleen voor rekening van de Staat komen maar ook van de investeerders in de bank. In het inleidingsbesluit merkte de Commissie op dat de omvang van de afstotingen die als de eigen bijdrage van de bank werden voorgesteld, vaag bleef.

(196) Ondertussen heeft Duitsland zich ertoe verbonden dat BayernLB tegen het einde van de herstructureringsperiode [40-70] van haar dochterondernemingen of deelnemingen zal afstoten. De bank heeft de meeste van die dochterondernemingen al verkocht en verwacht dat zij uiterlijk op […] alle verkopen zal hebben afgerond. De af te stoten financiële deelnemingen zijn opgenomen in punt 11 van bijlage I en in bijlage III en omvatten LBS Bayern, mkb en Banque LB Lux SA, die tot de grootste dochterondernemingen van BayernLB behoren. De gegenereerde ontvangsten en gemaakte winsten zullen worden gebruikt om de herstructureringskosten te dekken en ertoe bijdragen dat de steun tot het minimum beperkt blijft.

(197) Om ervoor te zorgen dat de eigenaars van de bank in de loop van de herstructureringsperiode zoveel mogelijk aan de wederopbouw van een toereikende kapitaalbasis deelnemen, heeft Duitsland daarenboven zich ertoe verbonden dat de bank tot het einde van de herstructureringsperiode — en ook daarna nog als de stille inbreng van de deelstaat Beieren op dat tijdstip nog niet terugbetaald is — dividenden zal inhouden en geen coupons zal uitbetalen, behoudens die welke zij wettelijk gezien moet uitbetalen. Hierdoor wordt overeenkomstig punt 26 van de herstructureringsmededeling gegarandeerd dat BayernLB de staatssteun niet gebruikt om vergoedingen over haar eigen middelen te betalen wanneer voor dergelijke betalingen onvoldoende winst is gegenereerd. Ook het verlengde verbod op dividenden en hybride coupons zal BayernLB helpen om zich aan het terugbetalingsschema te houden.

([60]) Zie voetnoot 44.

(198) Een ander aspect betreft de spaarkassenvereniging, die een aandeelhouder van BayernLB was maar niet aan de reddingsmaatregelen van 2008 deelnam. Doordat de spaarkassenvereniging niet aan de redding deelnam, is haar belang aanzienlijk verminderd, maar ondertussen heeft zij met verschillende aanvullende bijdragen ingestemd.

(199) Om te beginnen hebben de spaarkassen (die, zoals gezegd in overweging 76, nog enkele stille inbrengen hebben) zich bereid verklaard om die stille inbrengen ten belope van ongeveer [770-810] miljoen EUR in totaal […] terug te nemen om de kwaliteit van het kapitaal van de bank te verbeteren en ervoor te zorgen dat het door hen verstrekte kapitaal als EBA-tier 1-kernkapitaal blijft meetellen. In ruil zal de spaarkassenvereniging [810-840] miljoen EUR als eigen vermogen herinjecteren, waardoor haar belang in BayernLB verhoogt ([61]). Op die manier verliezen de spaarkassen hun recht op zekerdere rentebetalingen, zonder dat zij (door het verbod op dividenden) op middellange termijn overeenstemmende dividendbetalingen zullen ontvangen.

(200) Ten tweede heeft de spaarkassenvereniging zich bereid verklaard om tegen eind 2012 LBS te kopen tegen een billijke prijs van 818,3 miljoen EUR. Bij de prijsbepaling heeft de spaarkassenvereniging geen korting toegepast om rekening te houden met het feit dat de spaarkassen het belangrijkste distributiekanaal voor LBS-producten zijn. Een particuliere investeerder had dit wellicht wel gedaan.

(201) Ten gevolge van al die maatregelen zal het belang van de spaarkassenvereniging, dat tot bijna 6 % was verminderd, beduidend toenemen, mogelijk tot 25 %.

(202) Ten slotte zij opgemerkt dat Duitsland het voordeel van BayernLB uit de activagarantie (risicoschild) volledig zal terugvorderen voor zover dit meer bedraagt dan de reële waarde in het economisch verkeer. De lastenverdeling met de bank en haar aandeelhouders kan dus passend worden geacht en de twijfels dienaangaande in het inleidingsbesluit zijn weggenomen.

Maatregelen ter beperking van mededingingsvervalsingen

(203) Ten slotte wordt in de herstructureringsmededeling vereist dat het herstructureringsplan maatregelen omvat om mededingingsvervalsingen te beperken. Die maatregelen zouden toegesneden moeten zijn op mededingingsvervalsingen op de markten waarop de begunstigde bank na de herstructurering actief zal zijn. De aard en de vorm van die maatregelen hangen van twee criteria af: om te beginnen het steunbedrag en de voorwaarden en omstandigheden waarin de steun is verleend, en ten tweede de kenmerken van de markten waarop de begunstigde bank actief zal zijn. Voorts moet de Commissie rekening houden met de omvang van de eigen bijdrage van de begunstigde bank en de lastenverdeling tijdens de herstructureringsperiode.

(204) In het inleidingsbesluit stelde de Commissie zich op het standpunt dat de voorgestelde maatregelen om de mededingingsvervalsingen te beperken, ontoereikend waren. In het aangepaste herstructureringsplan zijn verdere maatregelen daartoe opgenomen.

(205) De steun in deze zaak bedraagt ongeveer 15,8 miljard EUR kapitaalbijstand: hij bestaat uit de herkapitalisatie ten belope van 10 miljard EUR, het risicoschild van 4,8 miljard EUR en de overdracht van 1 miljard EUR kapitaal van BayernLabo aan BayernLB. Het bedrag omvat niet de door SoFFin verstrekte garanties voor verplichtingen ten belope van ongeveer 15 miljard EUR (waarvan 5 miljard EUR werd gebruikt) ([62]) noch de door Oostenrijk verstrekte garanties voor het bedrag van 2,638 miljard EUR, dat BayernLB bereid was HGAA als financiering ter beschikking te laten. Het steunbedrag van 15,8 miljard EUR is gelijk aan 8 % van de risicogewogen activa (risicoposities van 198 miljard EUR in 2008) na de maatregelen. Het bedrag stijgt verder als ook rekening wordt gehouden met de garantie ten belope van 2,638 miljard EUR die de bank van Oostenrijk kreeg, en de garanties voor verplichtingen ten belope van 15 miljard EUR van SoFFin (waarvan 5 miljard EUR werd gebruikt). Het bedrag van de steun die aan de begunstigde bank werd verleend, is dus zeer groot. Om de mogelijke mededingingsvervalsingen te beperken, zijn omvangrijke maatregelen nodig, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met de passende eigen bijdrage en de lastenverdeling met de begunstigde bank en haar aandeelhouders tijdens de herstructureringsperiode.

(206) In het nieuwe herstructureringsplan is daarom in een beduidend grotere vermindering van het balanstotaal voorzien ten opzichte van het oorspronkelijke herstructureringsplan. BayernLB zal haar balanstotaal op basis van de activa eind 2008 met 51 % verminderen van 421,7 miljard EUR tot 206 miljard EUR (239,4 miljard EUR in 2015).

(207) Daartoe is BayernLB bereid een aanzienlijk aantal binnenlandse en buitenlandse dochterondernemingen/deelnemingen af te stoten en haar portefeuille deelnemingen aanzienlijk in te krimpen. Die afstotingen moeten tegen […] afgerond zijn, zoniet moeten de betrokken dochterondernemingen/deelnemingen hun nieuwe activiteiten na […] stopzetten. In tabel 12 wordt een overzicht van de grootste afstotingen gegeven.

([61]) Een andere mogelijkheid is dat de stille inbrengen in eigen vermogen worden omgezet, zonder dat het kapitaal eerst wordt terugbetaald en vervolgens opnieuw wordt geïnjecteerd.
([62]) Zie overweging 44.

Tabel 12

Afstoting van grote deelnemingen

Naam	Balanstotaal, miljard EUR (*)	Risicogewogen activa, miljard EUR (*)
HGAA	44,6	[30-35]
mkb	10,8	[7-10]
SaarLB	20,6	[6-9]
LB (Suisse)	1,2	[0-1]
LBLux	11,8	[4-7]
LBS	[8-12]	[2-5]
GBW AG	2,1	[0-2]

(*) in cijfers van 2008

(208) Deze afstotingen omvatten alle internationale kredietinstellingen van de bank. De afstoting van HGAA, die al in 2008 herstructureringssteun leek nodig te hebben, heeft bijgedragen aan het herstel van de levensvatbaarheid van BayernLB. Zelfs als HGAA bij de waardering van de maatregelen om de mededingingsvervalsingen te beperken, buiten beschouwing wordt gelaten, beloopt de vermindering van het balanstotaal nog altijd 45 % (421,7 miljard EUR minus 44,6 miljard EUR =) 377,4 miljard EUR in vergelijking met 206 miljard EUR.

(209) Voorts zal BayernLB haar internationale kantoren of vertegenwoordigingen met zeven verminderen en de overblijvende kantoren in Londen, Parijs, New York en Milaan beduidend kleiner maken.

(210) Gelet op de door het hoge ontvangen steunbedrag veroorzaakte mededingingsvervalsingen beschouwt de Commissie de vermindering van het balanstotaal van de bank met meer dan de helft als passend. De vermindering is in overeenstemming met de bestaande praktijk van de Commissie ten aanzien van andere Landesbanken ([63]).

(211) Naast die verreikende structurele maatregelen heeft BayernLB ook ingestemd met verschillende gedragsbeperkingen. De bank heeft zich ertoe verbonden tijdens de herstructureringsperiode een plafond van 500 000 EUR voor de (vaste en variabele) personeelsbeloningen, een verbod op verwervingen en een verbod op dividenden in acht te nemen. De beperkingen voor de personeelsbeloningen worden automatisch verlengd (weliswaar met een versoepeling van het salarisplafond) totdat de stille inbrengen volledig terugbetaald zijn en de terugvordering afgesloten is, wat wellicht niet het geval zal zijn vóór 2019. Met deze maatregelen wordt terugbetaling gestimuleerd en wordt de bank in de overname van concurrerende ondernemingen belemmerd, om uit te sluiten dat met de steun een niet-organische groei van BayernLB wordt gefinancierd.

(212) Daarnaast zal BayernLB de omvang en het absolute volume van haar overblijvende internationale activiteiten in de bedrijfsactiviteiten grote ondernemingen, projectfinanciering en onroerend goed aanzienlijk beperken, zoals aangegeven in bijlage I. Hierdoor komt op de kernmarkten van BayernLB capaciteit voor andere marktdeelnemers vrij.

(213) Daarnaast heeft Duitsland zich ertoe verbonden dat BayernLB zich uit een aantal activiteiten zoals de financiering van schepen en vliegtuigen zal terugtrekken. Ook overheidsfinanciering buiten Beieren zal worden stopgezet.

(214) Gelet op deze mix van maatregelen en de bovenstaande vaststelling dat de eigen bijdrage van de bank en de lastenverdeling passend zijn, is de Commissie van oordeel dat er toereikende voorzorgsmaatregelen zijn getroffen om mogelijke mededingingsvervalsingen ondanks het hoge bedrag van de aan BayernLB verleende steun te beperken.

Uitvoering en monitoring

(215) In onderdeel 5 van de herstructureringsmededeling is bepaald dat de Commissie, om zich ervan te vergewissen dat het herstructureringsplan correct wordt uitgevoerd, regelmatige, gedetailleerde verslagen kan eisen. Het eerste verslag moet binnen de zes maanden na de goedkeuring van het herstructureringsplan worden ingediend. Duitsland zou daartoe een monitoring trustee moeten benoemen en tweemaal per jaar een monitoringverslag moeten verstrekken.

([63]) Besluit 2012/477/EU waarin er geen volledige terugvordering was maar het balanstotaal met 60 % werd verminderd.

(216) De individuele terugbetalingen moeten door de Duitse toezichthouder BaFin worden goedgekeurd. Ingeval de bank de in het terugbetalingsschema vastgelegde doelstellingen niet behaalt, moet Duitsland op grond van punt 4 van bijlage II een gewijzigd herstructureringsplan bij de Commissie aanmelden. Bij een dergelijke nieuwe aanmelding moeten in beginsel aanvullende maatregelen worden voorgesteld om de mededingingsvervalsingen te beperken.

(217) De Commissie erkent dat met de aanvullende vermindering van de risicoposities overeenkomstig punt 33 van bijlage I gegarandeerd wordt dat BayernLB het saldo van de stille inbrengen in 2017 kan terugbetalen. De Commissie heeft haar beoordeling gebaseerd op de verminderingen van de risicoposities die per bedrijfsactiviteit binnen de in punt 33 van bijlage I vermelde marges zijn toegezegd, en de secundaire effecten daarvan per bedrijfsactiviteit. Ingeval BayernLB bij de uitvoering van het plan nieuwe mogelijkheden tot optimalisering ten gevolge van nieuwe wettelijke of macro-economische ontwikkelingen vaststelt die op de aangegeven marges van invloed zijn, moet Duitsland bij de Commissie die afwijkingen aanmelden, tenzij de afwijking bij de vermindering in een bedrijfsactiviteit in 2017 niet groter is dan [10-15] %, de totale vermindering binnen de globale, in punt 33 van bijlage I aangegeven totaalomvang blijft en de in het herstructureringsplan omschreven levensvatbaarheid van BayernLB niet in het gedrang komt. In geval van een nieuwe aanmelding zal de Commissie nagaan of de wijzigingen ertoe bijdragen dat het kapitaalondersteunend effect zo groot mogelijk wordt, terwijl de negatieve secundaire effecten zo klein mogelijk worden en dus de levensvatbaarheid van de bank niet in het gedrang brengen.

Conclusie met betrekking tot de herstructurering

(218) Gelet op de prognoses van de bank en de meest recente wettelijke voorschriften, op grond waarvan een kapitalisatie van meer dan 9 % Tier 1-kernkapitaal plus een eigenvermogensreserve wordt vereist, en de Bazel III-voorschriften is de Commissie van oordeel dat de herstructureringsmaatregelen, met inbegrip van de verbintenissen van Duitsland, BayernLB op lange termijn opnieuw levensvatbaar zullen maken en de door de steunmaatregelen veroorzaakte mededingingsvervalsingen beperken. Mits de voorwaarden met betrekking tot de terugbetaling van een deel van de steunmaatregelen en de terugvordering worden nageleefd, garandeert het herstructureringsplan dat de steun tot het noodzakelijke minimum beperkt blijft en dat de bank een afdoende eigen bijdrage levert. Mits de in bijlage II opgelegde voorwaarde van terugbetaling wordt nageleefd, kan de herstructureringssteun dus overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), VWEU verenigbaar worden geacht met de interne markt.

6. VOORDEEL VOOR DE SPAARKASSENVERENIGING

(219) De bezwaren van de Commissie dat de spaarkassenvereniging van de reddingsmaatregel heeft geprofiteerd zonder correcte lastenverdeling, zijn ook weggenomen. In het inleidingsbesluit wees de Commissie erop dat zij in de loop van het formele onderzoek de juistheid van de waardering van BayernLB en bijgevolg de berekening van het overblijvende belang van de spaarkassenvereniging zou beoordelen. De Commissie stuurde Duitsland vervolgens een verzoek om informatie met betrekking tot de bijdrage van de spaarkassenvereniging aan de redding. Door de conversie van de stille inbrengen van de spaarkassen en de aansluitende kapitaalinjectie door de spaarkassenvereniging, waardoor haar belang groter werd, is inmiddels een passende lastenverdeling gerealiseerd. Voorts kon de Commissie geen onregelmatigheden vaststellen bij de waardering van de bank, op basis waarvan de aandelen in 2008 werden toegewezen. Er is dus geen reden om twijfels dienaangaande met betrekking tot de spaarkassenvereniging verder te onderzoeken.

CONCLUSIES

(220) Gelet op de verbintenissen van Duitsland met betrekking tot de herstructurering en de in bijlage II opgelegde voorwaarden met betrekking tot de terugbetaling van een deel van de steunmaatregelen en de terugvordering, concludeert de Commissie dat het risicoschild aan onderdeel 5 van de mededeling inzake probleemactiva voldoet, dat de herstructureringssteun tot het noodzakelijke minimum beperkt is en de mededingingsvervalsingen voldoende zijn beperkt, en dat het ingediende herstructureringsplan BayernLB op lange termijn opnieuw levensvatbaar kan maken. De herstructureringssteun moet dus overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), VWEU verenigbaar met de interne markt worden geacht,

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

Het besluit van de Commissie van 25 juli 2012 inzake de door Duitsland en Oostenrijk aan Bayerische Landesbank verleende steun (zaak SA.28487 (C 16/09, ex N 254/09)) wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. De volgende maatregelen vormen staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU:

a) de herkapitalisatie van Bayerische Landesbank ten belope van 10 miljard EUR door de deelstaat Beieren;

b) de door de deelstaat Beieren aan Bayerische Landesbank in de vorm van een risicoschild verstrekte tweedeverliesgarantie ten belope van 4,8 miljard EUR;

c) de door Duitsland aan Bayerische Landesbank verstrekte garanties voor verplichtingen ten belope van 15 miljard EUR;

d) de door Oostenrijk aan Bayerische Landesbank verstrekte garantie met betrekking tot financiering ten belope van 2,638 miljard EUR, en

e) de overdracht aan Bayerische Landesbank van kapitaal van de deelstaat Beieren in Bayerische Landesbodenkreditanstalt ten belope van 1 miljard EUR.

2. De in lid 1 genoemde staatssteun is gelet op de in bijlage I en bijlage III opgenomen verbintenissen en onder de in bijlage II opgelegde voorwaarden verenigbaar met de interne markt.

Artikel 3

Duitsland zorgt ervoor dat het herstructureringsplan dat op 6 juni 2012 werd ingediend en op 12 juni 2012 werd aangevuld, met inbegrip van de verbintenissen in bijlage I en bijlage III en de in bijlage II opgelegde voorwaarden, overeenkomstig het in die bijlagen opgenomen tijdsschema wordt uitgevoerd.

Artikel 4

Duitsland stelt de Commissie binnen twee maanden na de datum van de kennisgeving van dit besluit in kennis van de maatregelen die zijn getroffen om aan dit besluit te voldoen.

Artikel 5

Dit besluit is gericht tot de Bondsrepubliek Duitsland en tot de Republiek Oostenrijk.

Gedaan te Brussel, 5 februari 2013.

Voor de Commissie
Joaquín ALMUNIA
Vicevoorzitter

BIJLAGE I

A. **ALGEMENE VERBINTENISSEN**

1. **[Herstructureringsfase]** De herstructureringsfase loopt af op 31 december 2015. De volgende verbintenissen zijn tijdens de herstructureringsfase van toepassing, tenzij de individuele verbintenis anders luidt. Wanneer een terugbetaling op grond van de punten 2 en 3 van bijlage II pas na die datum wordt verricht, blijven de punten 4, 6-8, 18-22, 24, 25, 27 en 28 van deze bijlage I van toepassing totdat de bank al haar betalingsverplichtingen is nagekomen, doch uiterlijk tot 31 december 2018.

2. **[Trustee]** Een van BayernLB onafhankelijke monitoring trustee met passende kwalificaties ziet permanent en in detail erop toe dat alle verbintenissen en opgelegde voorwaarden die in deze lijst zijn opgenomen, correct en volledig worden uitgevoerd. De benoeming en de taken van de monitoring trustee worden in een afzonderlijke overeenkomst geregeld.

3. **[Kernbank en herstructureringseenheid]** BayernLB heeft een interne herstructureringseenheid opgericht, die op eigen verantwoordelijkheid de inkrimping van bepaalde portefeuilles behandelt en daarnaast voor de hele groep op verdere inkrimpingsmaatregelen bij bedrijfsactiviteiten en dochterondernemingen toeziet. De interne herstructureringseenheid is functioneel en organisatorisch afgescheiden van de lopende bedrijfsactiviteiten van de kernbank en de dochterondernemingen/deelnemingen (hierna samen „de kernactiviteiten" genoemd) en wordt in de boekhouding als een afzonderlijk segment opgenomen.

B. **VERMINDERING VAN HET BALANSTOTAAL/BEPERKING VAN DE BEDRIJFSACTIVITEITEN**

4. **[Vermindering van het balanstotaal — groep]** BayernLB verbindt zich ertoe het totaal van de balansactiva door de sluiting van buitenlandse kantoren, de afstoting van deelnemingen en de beperking van bedrijfsactiviteiten tegen 31 december 2015 tot ongeveer 239,4 miljard EUR ([1]) te verminderen ([2]). Om ervoor te zorgen dat het toezicht vlot verloopt, wordt geen rekening gehouden met schommelingen in de EUR/USD-wisselkoers, zolang de wisselkoers niet onder de volgende niveaus zakt: [1,05-1,25] voor 2012, [1,05-1,25] voor 2013, [1,05-1,25] voor 2014 en [1,05-1,25] voor 2015 ([3]). Indien de EUR/USD-wisselkoers onder die niveaus zakt, mag de bank, na de monitoring trustee daarvan in kennis te hebben gesteld, het streefcijfer voor het balanstotaal aanpassen om met de daling van de wisselkoers rekening te houden, voor het volledige verschil met de aangenomen wisselkoers, tenzij de Commissie schriftelijk en met een afdoende motivering tegen de aanpassing bezwaar maakt.

5. **[Vermindering van het balanstotaal — herstructureringseenheid]** Het totaal van de balansactiva van de herstructureringseenheid wordt tegen 31 december 2015 tot ongeveer [7,5-10] miljard EUR verminderd. Overschrijdingen van dit bedrag ten gevolge van een tegenover de planning overeenkomstig punt 2, tweede zin, gewijzigde EUR/USD-wisselkoers worden onder de voorwaarden van punt 4 buiten beschouwing gelaten.

6. **[Beperking van de bedrijfsactiviteiten — kernactiviteiten]** Voor de kernactiviteiten van de volgende bedrijfsactiviteiten gelden de volgende beperkingen, met als doel dat slechts activiteiten met een band met Duitsland worden verricht. In dit verband wordt onder de term „met een band met Duitsland" het volgende verstaan: i) de klant of zijn moedermaatschappij of een significante dochteronderneming heeft zijn/haar zetel in Duitsland, of ii) het gaat om handelsfinanciering of financiering in samenhang met export waarbij […] risicoverzekeringen betrokken zijn […] (bijvoorbeeld een exportkredietinstelling) en de te financieren klant is een afnemer van een klant met een band met Duitsland in de zin van punt i), of iii) het te financieren project is in Duitsland gelokaliseerd, of één of meer klanten met een band met Duitsland in de zin van punt i) zijn — hetzij als afnemer van de te produceren goederen of grondstoffen hetzij als gebruiker op grond van afname- of gebruiksovereenkomsten — bij het project betrokken, of hebben een belang van ten minste [15-50] % in de projectonderneming, of leveren meer dan [30-70] % van de te financieren leveringen voor het project, of iv) de klant in de internationale vastgoedsector heeft wezenlijke Duitse activa in zijn portefeuille.

   a) **[Projectfinanciering]** BayernLB zorgt ervoor dat vanaf [de datum waarop aan deze verbintenis gevolg moet worden gegeven, d.w.z. 25 september 2012] de risicogewogen activa ([4]) van projectfinancieringsactiviteiten in de kernactiviteiten, d.w.z. financiering voor vennootschappen met een specifiek doel waarbij het krediet op de cashflowcapaciteit van de vennootschap/investering wordt afgestemd, niet meer bedragen dan [3-4] miljard EUR, in overeenstemming met het gewijzigde herstructureringsplan.

([1]) In waarden van 2008 stemt dit overeen met een vermindering tot een balanstotaal van ongeveer 206 miljard EUR.

([2]) Indien de beperking op grond van dit punt overeenkomstig punt 1 na 2015 van toepassing blijft, wordt het streefcijfer voor het balanstotaal jaarlijks geïndexeerd aan de hand van volgende formule: […].

([3]) BayernLB gaat uit van de volgende EUR/USD-wisselkoersen: [1,10-1,60] voor 2012, [1,10-1,60] voor 2013, [1,10-1,60] voor 2014 en [1,10-1,60] voor 2015. Na 2015 worden de gegevens voor de EUR/USD-wisselkoers zo nodig aangevuld uit de dan geldige planning van de bank.

([4]) De in punt 6, onder a) tot en met c), gebruikte term „risicogewogen activa" staat voor Risikoaktiva, die een onderdeel van de risicoposities vormen, doch zonder rekening te houden met posities voor operationeel risico, marktrisicoposities en RWA-equivalent of aanpassingen van de kredietwaardering (CVA) uit voor de klant verrichte afdekkingstransacties.

b) **[Internationaal onroerend goed]** BayernLB zorgt ervoor dat vanaf [de datum waarop aan deze verbintenis gevolg moet worden gegeven, d.w.z. 25 september 2012] de risicogewogen activa van internationale vastgoedactiviteiten in haar buitenlandse kantoren in haar kernactiviteiten (activiteiten met klanten op het gebied van internationaal onroerend goed, d.w.z. financiering met een band met Duitsland in de zin van punt 6, (i) en (iv), in het kader van een gebruikelijke structurele organisatie op de markt voor zakelijke vastgoedtransacties, met inbegrip van vennootschappen met één doel) niet meer bedragen dan [0,5-1] miljard EUR, in overeenstemming met het gewijzigde herstructureringsplan.

c) **[Corporate banking]** BayernLB zorgt ervoor dat vanaf [de datum waarop aan deze verbintenis gevolg moet worden gegeven, d.w.z. 25 september 2012] de risicogewogen activa op het gebied van corporate banking (financiering van grote ondernemingen) in haar kernactiviteiten niet meer bedragen dan [9-12] miljard EUR, in overeenstemming met het gewijzigde herstructureringsplan.

BayernLB verricht activiteiten die onder de in a), b) en c) genoemde bedrijfsactiviteiten vallen, niet in andere bedrijfsactiviteiten teneinde op die manier de vastgestelde plafonds voor de risicogewogen activa te omzeilen. In geval van twijfel worden de activiteiten bij de hierboven genoemde bedrijfsactiviteiten en de planninggegevens volgens het herstructureringsplan ([1]) ingedeeld.

7. **[Overschrijding]** Met betrekking tot de in punt 6, onder a), b) en c), vastgestelde plafonds voor de risicogewogen activa wordt het volgende bepaald:

a) Een schommeling in de EUR/USD-wisselkoers in vergelijking met de planning in punt 4 wordt buiten beschouwing gelaten, zolang de wisselkoers niet onder de volgende niveaus zakt: [1,05-1,25] voor 2012, [1,05-1,25] voor 2013, [1,05-1,25] voor 2014 en [1,05-1,25] voor 2015 ([2]). Indien de EUR/USD-wisselkoers onder die niveaus zakt, mag de bank, na de monitoring trustee daarvan in kennis te hebben gesteld, de plafonds voor de risicogewogen activa aanpassen om met de daling van de wisselkoers rekening te houden, voor het volledige verschil met de in punt 6, onder a), b) en c), vastgestelde plafonds voor de risicogewogen activa. De Commissie mag schriftelijk en met een afdoende motivering tegen de aanpassing bezwaar maken.

b) Een vermeerdering van de risicogewogen activa ten gevolge van wijzigingen in de wettelijke voorschriften inzake de berekening van risicogewogen activa of in de nationale of internationale boekhoudkundige voorschriften ten opzichte van de huidige situatie, wordt buiten beschouwing gelaten, tenzij de Commissie, na te zijn geraadpleegd, daartegen bezwaar maakt.

8. **[Stopzetting van bedrijfsactiviteiten]** De volgende bedrijfsactiviteiten maken niet langer deel uit van de kernactiviteiten en worden stopgezet:

a) Effecten op onderpand van activa (asset backed securities)

Er worden geen beleggingen gedaan in in tranches verdeelde asset backed securities of in tranches verdeelde kredieten, die een onderliggende pool van verschillende schuldvorderingen hebben of die op grond van hun structuur een risicotechnische hefboom (leverage) hebben. Eigen securitisatie van financieringen in het belang van de bank met het oog op herfinanciering en/of balansbeheer en de aankoop/financiering van niet in tranches verdeelde portefeuilles van schuldvorderingen van kernklanten door middel van transactiegerelateerde securitisatieplatforms blijven toegestaan.

b) Secured lending/acquisition finance in verband met transacties zonder een band met Duitsland

De bank neemt niet langer deel aan secured lending of acquisition finance in verband met transacties zonder een band met Duitsland, d.w.z. de met schuld gefinancierde acquisitie van ondernemingen met een groot aandeel vreemd vermogen voor de betaling van de aankoopprijs, die uitsluitend of overwegend door de doelonderneming en haar activa gedekt is.

c) Financiering van schepen en vliegtuigen

De bank biedt niet langer specifieke financiering van schepen en vliegtuigen aan, d.w.z. financiering voor de verwerving van een dergelijk actief waarbij het schip of het vliegtuig het belangrijkste onderpand vormt. Voor 100 % door een exportkredietinstelling gedekte vliegtuigfinancieringen die uitsluitend op de exportkredietverzekering en niet op het onderliggende actief zijn gebaseerd (zuivere exportfinanciering), zijn van deze stopzetting vrijgesteld.

([1]) Indien de beperkingen op grond van punt 6 overeenkomstig punt 1 na 2015 van toepassing blijven, worden de in punt 6, onder a), b) en c), vastgestelde plafonds voor de risicogewogen activa jaarlijks geïndexeerd aan de hand van de volgende formule: […].

([2]) BayernLB gaat uit van de volgende EUR/USD-wisselkoersen: [1,10-1,60] voor 2012, [1,10-1,60] voor 2013, [1,10-1,60] voor 2014 en [1,10-1,60] voor 2015. Na 2015 worden de gegevens voor de EUR/USD-wisselkoers zo nodig aangevuld uit de dan geldige planning van de bank.

d) Kernbankactiviteiten met overheden buiten Beieren

BayernLB zet nieuwe kredietactiviteiten met steden, gemeenten en verenigingen van gemeenten buiten Beieren stop. Liquiditeitsbeheersmaatregelen zijn daarvan uitgesloten. Financiering van publiek-private partnerschappen, projectfinanciering en exportfinanciering in het belang van klanten met een band met Duitsland waarbij een overheid afnemer is, blijven toegestaan.

C. **SLUITING VAN VESTIGINGEN/AFSTOTING VAN DEELNEMINGEN**

9. **[Vestigingen]** De volgende vestigingen van BayernLB, opgericht als kantoren of vertegenwoordigingen, werden op de opgegeven data gesloten:

Vestiging	Datum
Beijing	2009
Tokio	2009
Montréal	2009
Mumbai	2009
Kiev	2010
Hongkong	2010
Shanghai	2010

10. Bestaande activiteiten die op de datum van sluiting van de in punt 9 genoemde vestigingen nog niet waren afgebouwd, zijn overgedragen of blijven vanaf die datum lopen tot de vervaldatum van de onderliggende transactie. Nieuwe activiteiten worden niet aanvaard.

11. **[Verkoop van deelnemingen]** BayernLB verkoopt de hieronder en in bijlage III genoemde deelnemingen onder de best mogelijke voorwaarden en in hun geheel tegen de vermelde data (datum van ondertekening) of heeft de deelneming al op de vermelde datum verkocht.

Naam	Plaats	Belang (%)	Balans/RWA (1)	Streefdatum
Banque LB Lux S.A.	Luxemburg	100 (2)	6 441,3/[…]	[…]
DKB Immobilien AG	Berlin	100		2012 (3)
KGE Kommunalgrund (4)	München	100		[…]
Stadtwerke Cottbus GmbH	Cottbus	74,9		[…]
[…]	[…]	[…]		[…]
GBW AG (5) (6)	München	91,93		[…]
Landesbank Saar	Saarbrücken	75	[…] (7)	2010 (8)
LB(Swiss) Privatbank AG	Zürich	50		2009
mkb Bank Zrt (Konzern)	Budapest	89,89	9 360,9/[…]	[…]
DekaBank	Frankfurt am Main	3,09		2011
Deutsche Lufthansa AG	Köln	1,98		2013

Naam	Plaats	Belang (%)	Balans/RWA ([1])	Streefdatum
KGAL GmbH & Co. KG	Grünwald	30 ([9])		[…]
LBS Bayern ([10])	München	100	[…]/[…]	2012

([1]) Boekhoudkundige waarde van de deelneming op 31 december 2011.
([2]) BayernLB heeft ter voorbereiding van de verkoop van Banque LB Lux SA de deelneming van Helaba van 25 % in Banque LB Lux SA verworven en in ruil haar deelneming in LB(Swiss) Privatbank AG aan Helaba verkocht, die al de andere 50 % in handen heeft. De verkoopovereenkomst daartoe werd op 23 oktober 2009 ondertekend; de transactie werd op 21 december 2009 afgesloten.
([3]) Afgesloten op 27 maart 2012.
([4]) Deelneming niet geconsolideerd.
([5]) De koper van deze deelneming kan verplicht zijn de sociale richtsnoeren die in de GBW-groep van toepassing zijn en de aanvullende sociale voorschriften die in soortgelijke transacties zijn vastgelegd, in acht te nemen en te handhaven.
([6]) Zoals opgelegd door de Europese Commissie, worden de aandelen in GBW AG verkocht in een op mededingingsbeginselen gebaseerde aanbesteding. De Duitse Bondsregering neemt nota van het feit dat een verwerving door de deelstaat Beieren in een aanbestedingsprocedure tot een onderzoek van verdere staatssteun zou kunnen leiden.
([7]) Boekwaarde in december 2011.
([8]) Op 22 juni 2010 heeft BayernLB een deelneming van 25,2 % in het kapitaal van SaarLB aan de deelstaat Saarland verkocht, met tot gevolg dat SaarLB niet langer een verbonden onderneming van BayernLB is in de zin van § 271(2) van het handelswetboek. […]
([9]) Met inbegrip van de aandelen die via KGAL Verwaltungs-GmbH in handen zijn.
([10]) Geen deelneming in technische zin.

12. Indien een deelneming over schuldfinanciering (intragroepsfinanciering) van BayernLB beschikt die in voorkomend geval pas na de datum van verkoop afloopt, mag de verkoop van die deelneming […] tot uiterlijk […] worden uitgesteld, indien BayernLB die deelneming niet samen met de bijbehorende financiering kan afstoten of een andere garantie voor de nog openstaande schuldfinanciering kan krijgen ([1]).

13. BayernLB mag de verkoop van de hierboven genoemde deelnemingen met ten hoogste […] tot uiterlijk […] uitstellen ([1]), indien zij na de indiening van de bindende aanbiedingen vaststelt dat de prijs die in de transactie zou worden verkregen, minder bedraagt dan de huidige boekwaarde van de deelneming in de individuele rekeningen die door BayernLB overeenkomstig het Duitse handelswetboek worden opgesteld, of overeenkomstig de IFRS verliezen in de geconsolideerde rekening oplevert.

14. BayernLB mag, met goedkeuring van de Commissie, een verkoop van de opgenomen deelnemingen met ten hoogste […] tot uiterlijk […] uitstellen ([1]), indien zij aantoont dat een verkoop vanwege de macro-economische conjunctuur niet of slechts tegen afbraakprijzen mogelijk is.

15. BayernLB mag de volledige verkoop van haar overblijvende aandelen in een deelneming met ten hoogste […] tot uiterlijk […] ([2]) uitstellen, indien zij aantoont dat zij zich om economische of juridische redenen op de opgegeven datum slechts van de controlemeerderheid in de deelneming kan ontdoen en zij dat gedaan heeft.

16. De opbrengsten van de verkoop van de deelnemingen van BayernLB worden, in de mate waarin die meer bedragen dan de boekwaarde en ertoe leiden dat de prognoses met betrekking tot de periodieke opbrengsten worden overschreden, volledig voor de financiering van het herstructureringsplan van BayernLB gebruikt en binnen het kader van de regeling in punt 3 van bijlage II aan de deelstaat Beieren terugbetaald.

17. Bestaande activiteiten met betrekking tot deelnemingen die niet binnen de vastgestelde termijn zijn verkocht, blijven daarna lopen tot de vervaldatum van de onderliggende transactie. Nieuwe activiteiten worden niet aanvaard.

D. **OVERIGE GEDRAGSVERBINTENISSEN/CORPORATE GOVERNANCE**

18. **[Reclame]** BayernLB gebruikt de toekenning van de steunmaatregelen of andere voordelen ten opzichte van haar concurrenten niet voor reclamedoeleinden.

19. **[Beperking van de externe groei]** Een uitbreiding van de bedrijfsactiviteiten door de verwerving van zeggenschap over andere ondernemingen tegen een verkoopprijs van meer dan [0-2 miljoen] EUR is zonder toestemming van de Commissie niet mogelijk (geen externe groei). Swaps van schuld in aandelen en andere maatregelen in het kader van gebruikelijk kredietbeheer worden niet als een uitbreiding van bedrijfsactiviteiten beschouwd, tenzij het de bedoeling is daarmee de in de eerste zin bedoelde groeibeperking te omzeilen.

([1]) Mkb is een bijzonder geval […].
([2]) Mkb is een bijzonder geval […].

20. **[Handel voor eigen rekening]** BayernLB zet dedicated proprietary trading stop. Dit betekent dat BayernLB slechts tradingactiviteiten verricht die in haar tradingportefeuille zijn opgenomen, en die het volgende tot doel hebben: a) de aanvaarding, de transmissie en de uitvoering van koop- en verkoopopdrachten van haar klanten alsook de direct daarmee verband houdende afdekkingsinstrumenten (d.w.z. trading met financiële instrumenten als dienst tot een maximale waarde berekend op basis van de valueat-risk voor de prijsschommelingen van de markt van [0-50] miljoen EUR/dag, met een vertrouwenspercentage van 99 %), b) liquiditeits- en ALM-beheer (rente, FX, beheer van de liquiditeitsreserve, beheer van onderpand voor gedekte herfinancieringen), of c) de economische overdracht van balansposten aan de herstructureringseenheid of aan derden. In geen geval mag BayernLB louter uit winstbejag bedrijfsactiviteiten verrichten buiten de hierboven onder a), b) of c) genoemde doeleinden.

21. **[Garanties inzake corporate governance]** De directie (Vorstand) van BayernLB is onafhankelijk in het dagelijkse en operationele beheer van de activiteiten en heeft alleen verplichtingen ten aanzien van de onderneming. Noch de raad van bestuur (Verwaltungsrat) noch de aandeelhoudersvergadering mag de directie instructies geven. Toezicht en monitoring worden toegewezen aan de raad van bestuur (die in de toekomst de toezichtsraad (Aufsichtsrat) zal worden genoemd); voor activiteiten van fundamenteel belang moet op grond van de vennootschapswetgeving de toestemming van de toezichtsraad (Zustimmungsvorbehalt) worden verkregen. Daarnaast is BayernLB onderworpen aan wettelijk toezicht van haar toezichthouder en bankentoezicht door BaFin en de Bundesbank.

    De huidige raad van bestuur van BayernLB wordt tot een afgeslankte toezichtsraad met meer externe leden omgevormd. De volgende maatregelen moeten tegen 30 juni 2013 worden genomen:

    a) alle leden van de toezichtsraad moeten over de in § 36(3), eerste zin, van de Duitse wet inzake het kredietwezen (Kreditwesengesetz — KWG) bedoelde bekwaamheden beschikken. Leden zijn bekwaam wanneer zij betrouwbaar zijn en over de nodige deskundigheid beschikken om een controlefunctie waar te nemen, en de bedrijfsactiviteiten van BayernLB te kunnen beoordelen en monitoren;

    b) de helft van de aan de aandeelhouders voorbehouden zetels van de toezichtsraad is voor externe deskundigen voorbehouden;

    c) de toezichtsraad wordt tot het einde van de herstructureringsfase voorgezeten door een persoon die overeenkomstig punt 21, onder b), lid van de raad is (externe deskundigheid). Daarna wordt de voorzitter verkozen volgens de procedure die in de Duitse of de Europese vennootschapswetgeving is vastgelegd;

    d) opgemerkt zij dat de aan de aandeelhouders toegewezen zetels niet langer automatisch op grond van de positie van personen onder de aandeelhouders worden toegewezen (wegvallen van leden „van rechtswege");

    e) de toezichtsraad richt een audit- en een risicocomité op. De bepalingen van punt 21, onder a) tot en met d), zijn bij analogie van toepassing;

    f) opgemerkt zij dat de activiteiten van de Landesbank volgens economische beginselen moeten worden verricht, en dat daarbij ook met de aan de Landesbank toegewezen taken rekening moet worden gehouden.

22. In de betrekkingen tussen de bank en de eigenaars geldt het tussen een kapitaalvennootschap en haar aandeelhouders gebruikelijke zakelijkheidsbeginsel. Vermogen mag slechts onder de eigenaars worden verdeeld, met uitzondering van de mogelijkheid van een teruggave van de verleende steun, onder de vorm van balanswinsten, kapitaalverminderingen en liquidatie-opbrengsten; deze bepaling laat structurele maatregelen met betrekking tot niet-autonome entiteiten binnen BayernLB onverlet.

23. **[Beloning van organen, werknemers en voornaamste agenten]** BayernLB onderzoekt de stimulerende werking en het passende karakter van haar beloningssystemen en zorgt ervoor, in het kader van de door het burgerlijk recht geboden mogelijkheden, dat die niet tot blootstelling aan onevenredige risico's leiden, op duurzame ondernemingsdoelstellingen op lange termijn gericht zijn en transparant zijn. De totale beloning van de leden van de organen en de hogere leidinggevenden wordt op een passend niveau begrensd. Een geldelijke beloning (monetäre Vergütung) van méér dan 500 000 EUR per jaar wordt in beginsel niet passend geacht. De in de tweede en de derde zin bedoelde maximumgrens blijft gelden totdat BayernLB betalingen overeenkomstig de punten 2 en 3 van bijlage II voor in totaal […] miljoen EUR heeft verricht. Voor het overige geldt de in de tweede en de derde zin bedoelde maximumgrens, volgens welke een geldelijke beloning van méér dan 500 000 EUR in beginsel niet passend wordt geacht, totdat BayernLB de eenmalige terugbetaling overeenkomstig punt 2 van bijlage II alsook betalingen overeenkomstig punt 3 van bijlage II voor in totaal […] miljoen EUR heeft verricht ([1]).

24. BayernLB beloont, in het kader van de door het burgerlijk recht geboden mogelijkheden, haar organen, werknemers en voornaamste agenten volgens de volgende beginselen:

    a) de werknemers en voornaamste agenten van BayernLB mogen geen niet-passende salarissen, salarisonderdelen, bonussen of andere niet-passende voordelen ontvangen;

([1]) De bank mag, na de monitoring trustee daarvan in kennis te hebben gesteld, de in punt 23 vastgestelde maximumgrens voor de geldelijke beloning voor de inflatie in Duitsland aanpassen.

b) de beloning van de leden van de vennootschapsorganen en de hogere leidinggevenden van BayernLB wordt op een passend niveau begrensd (zie punt 23 hierboven), waarbij met name rekening wordt gehouden met:

— de bijdrage van de betrokkene aan de economische positie van BayernLB, vooral in het kader van het vroegere bedrijfsbeleid en het risicobeheer, en

— de noodzaak van een marktconform salaris om personen te kunnen aanwerven die voor duurzame economische groei kunnen zorgen.

25. **[Overige gedragsregels]** BayernLB voert een voorzichtig, solide en op duurzaamheid gericht commercieel beleid. Te dien einde stelt BayernLB in het bijzonder jaarlijks een financieringsplan op, waarop zij haar bedrijfsstrategie afstemt. BayernLB houdt in het kader van haar kredietverschaffing en beleggingen rekening met de kredietbehoeften van de economie, met name de behoeften van de kleine en middelgrote ondernemingen, door voorwaarden toe te passen die met de marktpraktijken in overeenstemming zijn en vanuit toezichthoudend/bancair standpunt passend zijn.

26. **[Transparantie]** De Commissie heeft tijdens de tenuitvoerlegging van het besluit onbeperkte toegang tot alle informatie die nodig is om op de tenuitvoerlegging te kunnen toezien. De Commissie kan BayernLB uitleg en verduidelijkingen vragen. Duitsland en BayernLB werken met de Commissie samen bij alle verzoeken in verband met de monitoring en de tenuitvoerlegging van dit besluit.

27. **[Geen hybride kapitaal]** BayernLB houdt zich aan het verbod op hybride kapitaal. BayernLB verstrekt slechts hybride kapitaal (zoals stille inbrengen (stille Einlagen) en winstbewijzen (Genussscheine)) indien zij daartoe ook zonder vrijmaking van reserves (Rücklagen) of de in § 340 f/g van het handelswetboek bedoelde bijzondere post verplicht is. […].

28. **[Dividendverbod]** BayernLB houdt zich aan het dividendverbod teneinde aan haar betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. BayernLB betaalt tot en met het financieel jaar dat op 31 december 2018 afloopt, geen dividenden uit. Dit laat de betalingen overeenkomstig de punten 2 en 3 van bijlage II onverlet.

E. **BIJDRAGE VAN DE BEIERSE SPAARKASSEN**

29. **[Omzetting van de stille inbrengen en verwerving van LBS Bayern]** De Beierse spaarkassen zijn bereid de last van de herstructurering van BayernLB te delen ten belope van 1,65 miljard EUR door de verwerving van LBS en de omzetting van hun stille inbrengen (stille Einlagen).

Dit bedrag is als volgt samengesteld:

a) **verwerving van LBS**: de Beierse spaarkassenvereniging verwerft LBS volledig tegen een prijs van 818,3 miljoen EUR. De datum van de verwerving (eigendomsoverdracht en betaling van de prijs) is […]. De opbrengst (*Ertrag*) van het bedrijfsjaar 2012 komt aan BayernLB toe;

b) **omzetting van stille inbrengen**: alle stille inbrengen van onbeperkte duur van de spaarkassen in BayernLB worden tegen de nominale waarde van ongeveer [770-810] miljoen EUR terugbetaald. In ruil tekent de Beierse spaarkassenvereniging bij BayernLB Holding AG op een kapitaalverhoging van [810-840] miljoen EUR in. De terugbetaling van de stille inbrengen en de kapitaalverhoging vinden niet plaats vóór […] en uiterlijk op […]. De nieuwe aandelen van de spaarkassenverenigingen worden vastgelegd op basis van de bedrijfswaardering van BayernLB Holding AG overeenkomstig waarderingsnorm IDW S1 op het tijdstip van de kapitaalverhoging. Het belang van de spaarkassenvereniging blijft met ten hoogste 25 % in elk geval onder een blokkeringsminderheid (25 % + één stem) ([1]).

F. **BAYERNLABO**

30. **[Kapitaal van BayernLabo]** Gelet op de wijzigingen in de wettelijke voorschriften met betrekking tot de kapitaaltoereikendheid van banken (Bazel III) en gelijkluidende aanwijzingen van BaFin worden de regelingen met betrekking tot het eigen vermogen van BayernLabo aangepast om aan de verordening kapitaalvereisten te voldoen, zodat het in de IFRS-groepsafsluiting opgenomen eigen vermogen van BayernLabo ook overeenkomstig de nieuwe kapitaalvereisten hard kernkapitaal vormt. De vergoeding wordt omgevormd in een met de kapitaalvereisten conforme vergoeding als op aandelenkapitaal (d.w.z. dividenden); de beperking van het eigen vermogen als buffer voor de activiteiten van BayernLabo wordt opgeheven. Een deelbedrag van 1 miljard EUR, dat volgens de laatste planningen van BayernLabo niet noodzakelijk is om de bedrijfsactiviteiten in de huidige mate voort te zetten, wordt naar de kernbank overgeboekt. De wettelijke bestemming (Zweckbestimmung) van de overblijvende activa in BayernLabo (met inbegrip van de bestemmingsactiva (Zweckvermögen) en de overeenstemmende bestemmingsinbreng (Zweckeinlage)) blijven ongewijzigd, zodat de wettelijke opdracht van bevordering (Förderauftrag) zonder beperking kan worden voortgezet.

([1]) Een andere mogelijkheid is dat de stille inbrengen in eigen vermogen worden omgezet, zonder dat het kapitaal eerst wordt terugbetaald en vervolgens opnieuw wordt geïnjecteerd.

G. **VERGOEDING VAN DE GARANTIE/TERUGVORDERING**

31. **[Vergoeding van de garantie/terugvordering]** De overeenkomst tussen de deelstaat Beieren en BayernLB van 19 december 2008 inzake de verstrekking van een garantie (de „garantieovereenkomst") wordt gewijzigd of aangevuld om gevolg te geven aan de volgende verbintenissen, die gebaseerd zijn op het gegeven dat het verschil tussen de overnameprijs en de reële waarde in het economisch verkeer van de door de garantieovereenkomst gewaarborgde portefeuille gelijk is aan 1,96 miljard EUR.

32. **[Totale premie]** De bank betaalt voor de garantie een totale jaarlijkse premie van 200 miljoen EUR met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2010. Die totale premie bestaat uit het volgende:

a) een basispremie van 6,25 % op het aanvankelijke kapitaalondersteunend effect (op 31 december 2008) van 1,28 miljard EUR, d.w.z. 80 miljoen EUR per jaar;

b) een aanvullende jaarlijkse premie van 3,75 % op een deel van de garantie ten belope van 2 miljard EUR, d.w.z. 75 miljoen EUR per jaar, tot 2015, en

c) een bijzondere betaling van 45 miljoen EUR per jaar tot 2015.

H. **TERUGBETALING VAN DE STILLE INBRENG VAN DE DEELSTAAT BEIEREN VAN 3 MILJARD EUR**

33. **[Verdere vermindering van de risicoposities]** Om de stille inbreng van de deelstaat Beieren tegen 2017 volledig terug te betalen, verbindt BayernLB zich ertoe haar risicoposities tegen 2017 met aanvullend 10 miljard EUR te verminderen, uitgesplitst per bedrijfsactiviteit als volgt, waarbij een afwijking van ten hoogste [10-15] % per bedrijfsactiviteit buiten beschouwing wordt gelaten zolang een totale vermindering van 10 miljard EUR wordt verwezenlijkt ([1]):

— grote ondernemingen, kleine en middelgrote ondernemingen en particuliere klanten; […] %,

— onroerend goed, spaarkassen en vereniging; […] %,

— markten: […] %,

— herstructureringseenheid: […] %.

Indien deze maatregelen tot een verdere inkrimping van de activiteiten leiden, wordt die niet bij de vermindering van de balans overeenkomstig punt 4 in rekening gebracht. Indien de bovenvermelde vermindering van de risicoposities tot een verlies van opbrengsten leidt, compenseert de bank dit verlies door voor hetzelfde bedrag kosten te besparen.

De bank verbindt zich ertoe bij aanvang van het bedrijfsjaar […] op basis van de verslagen van de monitoring trustee een tussentijdse evaluatie van de tenuitvoerlegging van deze verbintenis te verrichten. Indien de Commissie naar aanleiding van de tussentijdse evaluatie vaststelt dat BayernLB wellicht de nagestreefde vermindering van de risicoposities tegen het einde van het bedrijfsjaar 2017 niet zal halen, moet BayernLB die wijziging opnieuw aanmelden, tenzij dit aan nieuwe wettelijke of macro-economische ontwikkelingen toe te schrijven valt.

([1]) Zoals aan de Commissie voorgesteld op 14 juni 2012; voor nadere informatie, zie de toelichtingen in het herstructureringsplan, afdeling 6.20.2.

BIJLAGE II

OPGELEGDE VOORWAARDEN

1. **[Terugbetalingen]** BayernLB verricht (waar nodig via BayernLB Holding AG) een eenmalige betaling ten belope van 1,24 miljard EUR aan de deelstaat Beieren (hierna „de eenmalige betaling" genoemd) en betaalt het in 2008/2009 in de vorm van een stille inbreng ontvangen eigen vermogen ten belope van 3 miljard EUR terug (hierna „de terugbetaling van steun" genoemd).

2. De eenmalige terugbetaling ten belope van 1,24 miljard EUR wordt in de volgende tranches verricht:

   […]

   Indien de bevoegde toezichthouder besluit dat het eigen vermogen dat door de opname in de balans van de nominale waarde van het bestemmingsvermogen (Zweckvermögen) van BayernLabo ontstaat, in prudentieel opzicht volledig of ten dele als Tier 1-kernkapitaal van BayernLB wordt beschouwd, wordt de eerstvolgende tranche van de eenmalige terugbetaling met dat bedrag verhoogd; in voorkomend geval wordt het verdere betalingsschema in overeenstemming met tabel 11 aangepast.

3. De terugbetaling van steun ten belope van 3 miljard EUR wordt in de volgende tranches verricht:

   […]

   Daarnaast moeten de overblijvende delen van de stille inbreng ten belope van […] miljoen EUR door de vrijmaking van kapitaal op basis van punt 33 van bijlage I tegen 2017 aan de deelstaat Beieren worden terugbetaald.

4. **[Uitstel van de betalingsverplichting]** Ingeval de toezichthouder BayernLB een betaling overeenkomstig punt 2 verbiedt of geen toestemming geeft voor een terugbetaling overeenkomstig punt 3, worden de in die punten bedoelde terugbetalingen geschorst. In voorkomend geval wordt de overeenstemmende betalingsverplichting uitgesteld totdat de toezichthouder voor de betrokken terugbetaling toestemming geeft of die niet opnieuw verbiedt. Ingeval ook in het volgende jaar geen toestemming wordt gegeven voor een terugbetaling van een uitgesteld bedrag of die terugbetaling opnieuw wordt verboden, zal de Duitse Bondsregering bij de Commissie een gewijzigd herstructureringsplan aanmelden, dat in beginsel in aanvullende compenserende maatregelen moet voorzien, bijvoorbeeld in de vorm van een verdergaande vermindering van het balanstotaal.

BIJLAGE III

VERDERE AFBOUW VAN DE DEELNEMINGEN

De volgende deelnemingen werden door BayernLB verkocht of zullen nog door haar worden verkocht overeenkomstig punt 11 van bijlage I of op de aangegeven datum ([1]):

	Deelneming	Percentage deelneming %	Voltooide/ geplande afstoting
1	gewerbegrund Holding GmbH i.L.	100,0	2008
2	Hypo Alpe-Adria-Bank International AG (HGAA)	67,1	2009
3	Kraftwerksgesellschaft Völklingen Geschäftsführ.-GmbH	38,0	2009
4	SCI du 203 Faubourg Saint Honoré	100,0	2009
5	Vulcain Energie	10,0	2009
6	Bayerische Beamtenkrankenkasse AG	1,0	2010
7	Bayerische Landesbrandversicherung AG	1,0	2010
8	Bayerische Versicherungsverband Vers.-AG	1,0	2010
9	BayernLB Corporate Advisers GmbH i.L.	100,0	2010
10	Central 1 Credit Union	0,0 (*)	2010
11	Coast Capital Savings Credit Union	0,0 (*)	2010
12	Credit Union Central of British Columbia	0,0 (*)	2010
13	Energy & Commodity Services GmbH i.L.	100,0	2010
14	Envision Credit Union	0,0 (*)	2010
15	Gulf and Fraser Fisherman's Credit Union	0,0 (*)	2010
16	GZ-Holdinggesellschaft mbH i.L.	100,0	2010
17	Island Savings Credit Union	0,0 (*)	2010
18	IZB Soft Verwaltungs-GmbH & Co. KG	25,1	2010
19	Meridian Credit Union	0,0 (*)	2010
20	mkb Általános Biztosító Zrt.	25,0	2010
21	Schlemmermeyer GmbH & Co. KG	20,0	2010
22	Valley First Credit Union	0,0 (*)	2010
23	mkb Életbiztosító Zrt.	25,0	2010
24	Vancouver City Savings Credit Union	0,0 (*)	2010

([1]) Sommige van de af te stoten deelnemingen (gemerkt met **) zijn slechts in beperkte mate verkoopbaar, ofwel omdat de bank niet onbeperkt over de aandelen kan beschikken ofwel omdat alleen de andere vennoten de mogelijke kopers zijn en het succes van een afstoting van hun medewerking afhangt (bv. STR Brennerschienentransport of European Energy Exchange).

	Deelneming	Percentage deelneming %	Voltooide/ geplande afstoting
25	Münchner Gesellschaft für Stadterneuerung mbH	3,5	2010
26	North Shore Credit Union	0,0 (*)	2010
27	Westminster Savings Credit Union	0,0 (*)	2010
28	BLB-Grundbesitz-Verwaltungsges. mbH i.L.	100,0	2011
29	German Centre (Shanghai) Limited i.L.	100,0	2011
30	IZB Soft-Beteiligungs-GmbH	25,1	2011
31	Groupement d'Interet Economique (GIE) Spring Rain	100,0	2011
32	[…]	[…]	[…]
33	[…]	[…]	[…]
34	[…]	[…]	[…]
35	[…]	[…]	[…]
36	Mietdienst Ges. f. Investitionsgüterleasing mbH & Co.	5,0	2012
37	[…]	[…]	[…] %
38	First Calgary Savings & Credit Union Ltd	0,0 (*)	2012
39	First West Credit Union	0,0 (*)	2012
40	Interior Savings Credit Union	0,0 (*)	2012
41	KSP Unternehmensverwaltungsgesellschaft mbH i.L.	43,0	2012
42	[…]	[…]	[…]
43	[…]	[…]	[…]
44	[…]	[…]	[…]
45	[…]	[…]	[…]
46	[…]	[…]	[…]
47	[…]	[…]	[…]
48	[…]	[…]	[…]
49	[…]	[…]	[…]
50	Siacon GmbH i.L.	50,0	2013
51	[…]	[…]	[…]

(*) Afrondingsfout, minderheidsdeelneming